ВЫДАННЕ АСВЕТНІКАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Настаўніцкая газета

№ 5(5187)
Субота,
13 студзеня
2001 года

Выходзіць з 20 снежня 1945 года

Кошт у розніцу — 47 руб.

З чым ідзём да дзяцей?

Як стварыць "візітоўку"?

На што ўплывае культура вуснай мовы настаўніка

ЯКАЯ Ж назва таго фільма?.. Памятаеце, бацькі дзяўчынкі, у якой былі недахопы маўлення, запрасілі лагапеда, каб ён (спецыяліст жа!) выправіў яе вусную мову? Калі не памыляюся, то фільм называецца "Па сямейных абставінах". Дык вось, дзядулю дзяўчынкі давялося выступаць у ролі перакладчыка, каб унучка і дамашнія маглі зразумець "красамоўнага" лагапеда. Успомнілі беспадобнага Ралана Быкава? "Улица Кой-ко-го", "Февачка", "Фефекты фечи" і іншыя падобныя перлы. Пародыя, канешне ж. Але якая дасціпная! Як сказаў паэт, "мы все учились понемногу — чему-небудь и как-небудь"... "Аднак не да такой жа ступені", — запярэчыць нехта. А чаго пярэчыць? На тое і сатыра, каб ў ёй была гіпербала. Хаця, па шчырасці, каму з нас хочацца паглядзець на сябе скрозь павелічальнае шкло?.. А лагапеда з кінастужкі я прыгадаў з такой нагоды: на адной з педагагічных нарад пачуў, што нямала настаўнікаў пасля дзесяці-пятнаццаці гадоў працы ў школе атрымліваюць "прафесійнае захворванне" — трацяць голас, што гэта, маўляў, ад хранічнага псіхічнага, разумовага і фізічнагаператамлення. Сапраўды, перагрузка ў многіх настаўнікаў вялікая, таму і становяцца яны пасля 10 — 15 гадоў настаўнічання пастаяннымі пацыентамі ўрачоў. Але ж хіба толькі перагрузка ўплывае на страту голасу?.. Я мяркую, што не столькі перагрузка вінавата ў гэтым, колькі няведанне законаў голасазнаўства. Менавіта па гэтай прычыне, на мой погляд, і не ўдаецца доўгі час утрымліваць свой голас у рабочым стане, таму і траціць ён пакрысе вынослівасць, гібкасць, рухомасць і палётнасць.

І страта такіх якасцей настаўніцкага голасу адбываецца нават у выкладчыкаў мовы і літаратуры, якім, здаецца, не трэба тлумачыць сэнс паняцця "культура вуснай мовы".

Вось дык праблема!

Дзе ж яе карані?..

Давайце паспрабуем намацаць нітачку ў клубку.

...Першы дзень пачатку зімы — урэшце выпаў снег. За акном класа сыплюцца сняжынкі, аблямоўваючы белым пухам галіны дрэў. Наваколле на вачах пераўтвараецца, нібыта да яго дакрануўся чараўнік Дзед Мароз. Настаўніца заўважае, што ўвага дзяцей скіравана не на тое, што яна гаворыць на ўроку мовы, а туды, за акно. Некалькі вучняў, здаецца, забыліся, дзе яны знаходзяцца і літаральна прыліплі да вокнаў класнага пакоя. "Глядзіце, якая прыгажосць!" — выгукнуў нехта, і тыя, што сядзяць за партамі каля сцяны, прыўсталі, узіраючыся за акно, дзе весела-бесклапотна таньчаць карагод сняжынак. Настаўніца спрабуе вярнуць увагу дзяцей да тэмы ўрока, але дзе там! Не да прыметнікаў і дзеясловаў класу, калі на вуліцы такое хараство! "Сядайце! Хутчэй сядайце! Чаго вырачыліся — снегу не бачылі?" — настаўніца ўжо не стрымлівае гневу, ляскае журналам па стале. "Чаго ты зырышся! — бярэ за плячук вёрткага падлетка, які нешта гаворыць аднакласнікам, прыціснуўшыся носам да акна. — Глядзі лепш у кнігу!.." І пайшло, і паехала... Дзеці нарэшце ачомаліся, селі за парты, унурыўшыся ў свае сшыткі пад уладным голасам настаўніцы...

У той жа час у суседнім класе ішоў урок матэматыкі. Увагу вучняў таксама прыцягнуў прыгожы краявід за акном. Але настаўніцкага крыку не было. Настаўнік падышоў да акна, залюбаваўшыся, як і дзеці, чароўным зімовым відовішчам. І раптам пачаў дэкламаваць верш. Дзеці прыціхлі. Паэтычныя радкі былі сугучныя іх душэўнаму настрою! Без усякага настаўніцкага націску селі за парты. А твар настаўніка стаў яшчэ святлейшым ад прыязнай усмешкі: "Што ж, палюбаваліся першым снегам, а цяпер давайце зноў вернемся ў цудоўны свет лічбаў і формул..."

Два настаўнікі — дзве розныя пазіцыі ў педагогіцы. Рэч, думаю, не толькі ў педагагічнай падрыхтоўцы і характары. А і ў тым, на што настаўнік скіраваў свой галоўна "інструмент" — сваё слова, якім голасам вымавіў яго...

Хто-хто, а настаўніца-мовазнаўца магла б і такую "няштатную" сітуацыю, якая ўзнікла ў класе, выкарыстаць у педагагічных мэтах. Пэўна ж, развіццё мовы вучняў, узбагачэнне іх слоўнікавага запасу, лагічнага мыслення, умення параўноўваць, абагульняць, яна назвала б адным з асноўных накірункаў сваёй працы як выкладчыка мовы і літаратуры. Не хапіла псіхалагічнай і прафесійнай падрыхтоўкі? Бадай што так...

Калі ж павінна адбывацца развіццё вуснай мовы дзяцей, як не на ўроках, перапынках, гульнях, ва ўзаемінах з равеснікамі і дарослымі? Хіба ж сачыць за культурай мовы вучняў трэба толькі пры іх адказах на пытанні?

Распрацоўка сістэмы мовы, пачынаючы з падрыхтоўчага класа да заканчэння школы, выдзяленне дастатковай колькасці гадзін для фарміравання правільнай вуснай мовы — колькі коп'яў зламана ў дыскусіях па гэтых вострых праблемах! Мы часта бядуем, што многія вучні, якія атрымліваюць атэстат аб сярэдняй адукацыі, не валодаюць звязнай, лагічнай, выразнай мовай, не ўмеюць аналізаваць моўныя з'явы, не маюць належнага ўзроўню граматычнай карэктнасці. І, шукаючы шляхі вырашэння гэтай праблемы, ківаем на настаўнікаў мовы і літаратуры. Ківаем, бо і сапраўды ёсць за што ківаць. Хіба не бывае такога, што ўрокі, скажам, літаратуры абыходзяцца без... літаратуры? Не чытаючы самога мастацкага твора, вучань аналізуе яго ў адпаведнасці з выпрацаваным стэрэатыпам, нават сачыненні піша, грунтуючыся толькі на тым, што прачытаў у падручніку. Ён улавіў, што галоўнае — ведаць напісанае ў падручніку, вывучыць і пераказаць прачытанае — разбірацца ж у творы самастойна, асэнсаваць яго, думаць над тым, што чытаеш — навучыцца гэтаму паспяваюць, скажам так, далёка не ўсе. Тут і эстэтычная непадрыхтаванасць да сур'ёзнага, удумлівага чытання, і ненавучанасць любіць кнігу, і метадычныя пралікі ў правядзенні ўрокаў.

А калі ж выпускнік школы не навучыўся разважаць над старонкамі кнігі, над учынкамі і думкамі герояў, то наўрад ці ён будзе задумвацца як след над сваімі ўчынкамі і думкамі. І над сваімі словамі таксама.

ГЭТА адзін важнейшы філалагічны аспект надзвычай актуальнай праблемы культуры вуснай мовы. Ёсць і другі: гукавы бок мовы, выразнае чытанне, фарміраванне ўмення выказвацца вусна пра ўбачанае, пачутае, прачытанае. Вось на чым і стараюцца рабіць акцэнт высокакваліфікаваныя педагогі. А калі паглядзець на праблемы культуры вуснай мовы вучняў больш аб'ёмна, то тут патрабуюцца спецыяльныя даведаванні, у тым ліку, вывучэнне ўмоў, пры якіх дзеці набываюць трывалыя, бездакорныя моўныя навыкі.

Пацягнем нітачку далей. Ці толькі настаўнікі-славеснікі вінаваты ў плачэўным стане вуснай мовы многіх школьнікаў? Хіба, скажыце, на тых жа ўроках матэматыкі, фізікі, хіміі, біялогіі, гісторыі, фізкультуры не павінна таксама фарміравацца і ўдасканальвацца моўная культура вучня? Хіба не садзейнічае развіццю думкі і паглыбленню ведаў слова настаўніка любога прадмета, калі ў гэтым слове і дакладнасць, і вобразнасць, і яркая аналогія, і трапная параўнанне, і асацыяцыя!.. Зразумелі да чаго я вяду? Ці можа быць навучанне паспяховым, калі мова настаўніка бедная, "бяскрылая", непераканаўчая? А мы ж хочам, каб дзеці вучыліся па сваіх здольнасцях і фарміраваліся духоўна...

Так павялося, што, скажам, настаўнік фізкультуры лічыць сваю моўную місію выкананай, калі з яго вуснаў выходзяць словы выключна як інструктаж, кароткае патрабаванне, каментар ці парада па правілах выканання тых ці іншых фізічных практыкаванняў. Хіба ж не паспрыяла б абуджэнню ў вучня імкнення да фізічнага ўдасканалення такая вусная мова настаўніка фізкультуры, у якой бы знайшлося месца і для вобразаў з мастацкіх твораў, і для прыказак і прымавак, прымальных для фізічнай загартоўкі, а?

Так што падумаем: культура вуснай мовы вучня знаходзіцца ў прамой залежнасці ад культурнай мовы настаўнікаў. Школьнае жыццё паказвае, што недахоп майстэрства вуснай мовы адчуваюць не толькі маладыя, але і вопытныя настаўнікі. А калі ўзнік гэты прабел у прафесійнай падрыхтоўцы педагога? У студэнцкай аўдыторыі. Я лічу, што курс асноў майстэрства вуснай мовы павінен быць адным з галоўных у вышэйшых і сярэдніх спецыяльных педагагічных навучальных установах. Так, удумлівыя выкладчыкі на занятках па выразнам чытанні і культуры мовы ўдзяляюць шмат увагі развіццю ў будучых настаўнікаў палётнасці голасу з улікам памераў залы і складу аўдыторыі. Студэнтаў вучаць вымаўляць тэксты шэптам (шэпт, як мы ведаем, абвастрае ўвагу, асабліва ў пачатковых класах), моўнаму дыханню і гучнай гаворцы, якая неабходна пры ўзаемінах з дзецьмі на вуліцы. Аднак пры ўсім гэтым не ўсе настаўнікі маюць развіты многатанальны (на чатырох-пяці нотах) дыяпазон голасу, не ўмеюць правільна эмацыянальна-псіхалагічна ўздзейнічаць на клас, у выніку чаго шмат у чым і ўскладняецца педагагічная задача.

ЦІ Ж можна, усведамляючы свае моўныя слабасці, пазбавіцца іх? Можна і патрэбна — праз мэтанакіраваную шліфоўку сваёй вуснай мовы, самастойнае навучанне калі не прамоўніцкаму майстэрству, то хаця б пазбаўленню ад тых "фефектов фечи", над якімі мы з вамі смяёмся, гледзячы прыгаданы мной кінафільм. Толькі так, напэўна, і ўдасца стварыць "візітоўку" сваёй культуры, якой і з'яўляецца ў многім вусная мова настаўніка. Хіба не так?

Алег КУЛІЦКІ.

Цэнтр карэкцыйна-развіццёвага навучання і развіцця дзяцей адкрыўся ў Віцебску. Дзеці з цяжкімі фізічнымі і маўленчымі недахопамі займаюцца з урачамі-дэфектолагамі, псіхолагамі. Для развіцця здольнасцей дзяцей у цэнтры створаны ўсе ўмовы.

НА ЗДЫМКАХ: выхавацель Тамара Леанідаўна Клявец займаецца з Вікай Жараковай; вось такія адмысловыя пано змайстравалі на занятках гуртка вязання браты Саша і Міша Крыгель.

Фота Аляксандра ХІТРОВА, БЕЛТА.

Пра што мараць дзеці

"Хачу, каб у маім жыцці было ўсё, што патрэбна чалавеку"...

— Пра што вы марыце ў новым тысячагоддзі? — такое пытанне задала я сваім сябрам і аднакласнікам. І вось што пачула.

Насця: Я хачу, каб не было сварак з бацькамі і, нарэшце, усталявалася паразуменне. А то калі апранаеш маладзёжнае адзенне, крытыкі ў свой адрас не абярэшся: то спадніца кароткая, то камізэлька доўгая. А ўжо пра боцікі і слоў няма — высокія абцасы і платформы. Дык што ж рабіць, калі не ўдалася ростам?

Коля: Мая мара — каб маці зарабляла столькі грошай, каб нам з ёю хапала, бо бацька ўсё прапівае. Яшчэ вельмі хачу атрымаць добрую спецыяльнасць.

Галя: Вельмі жадаю, каб хлопцы кахалі як мага даўжэй, а не да першага пацалунка.

Ірына: Забываем пра пачуццё гумару. Між тым, у цяжкім становішчы трэба ставіцца да ўсяго з усмешкай. А калі ўмееш пасмяяцца не толькі над іншымі, але і над сабой, дык табе і ўсе пяць балаў.

Наташа: Што будзе, тое і добра. Час такі, што яго не зменіш.

Маша: Хачу здаровага і шчаслівага жыцця. Мае бацькі кажуць, што калі ёсць здароўе, дык будзе і шчасце. А калі ў цябе ёсць грошы, але няма здароўя і шчасця, дык навошта яны табе? Хаця хто яго ведае, для многіх шчасце — менавіта ў грошах.

Крысціна: Хачу, каб у маім жыцці было ўсё, што сапраўды патрэбна чалавеку: і шчасце, і каханне, і рызыка, і раўнавага. Цяжка выказаць адным словам, вось так, экспромтам.

Кожны думае па-свойму. А трэцяе тысячагоддзе — вось яно, пачалося...

Інтэрв'ю ўзяла Ірына ЧАРНАБАЙ, выпускніца Чамярыскай школы Брагінскага раёна.

Пісьмо ў рэдакцыю

Курсавая за... грошы?

У газетах практычна любога ўзроўню, на тэлебачанні і радыё, а цяпер ужо і на спецыяльных старонках ў Інтэрнеце можна знайсці аб'явы аб выкананні кантрольных і курсавых работ. Зразумела, не за проста так, а за грошы. І калі да рэпетытарства мы ўсе прывыклі яшчэ з часоў да перабудовы (і практыка паказвае, што веды, атрыманыя будучымі студэнтамі, "працуюць" на іх і ў гады вучобы), то прымаць "курсавую" за грошы — нельга.

А нельга прымаць гэтую агідную ў нашым грамадстве з'яву таму, што спачатку будучы спецыяліст купіць кантрольныя работы, потым — курсавыя і дыпломныя, затым, спрытна ўладкаваўшыся, напрыклад, у школе, будзе калечыць з-за свайго прафесійнага невуцтва нашых дзяцей і ўнукаў. Ці стане (зноў жа за неблагія грошы) начальнікам цэха, кіраўніком прадпрыемства, завода. А мы ўсе разам будзем здзіўляцца: чаму гэта наша прамысловасць у такім гаротным стане? А чаму ж ёй не быць менавіта такой, калі ёю кіруюць "спецыялісты", якія вучыліся ў ВНУ, ды так і не сталі прафесіяналамі, таму што куплялі залікі, курсавыя і дыпломныя распрацоўкі і нават... экзамены.

Давайце хоць самім сабе шчыра прызнаемся, што вучыць сапраўднай працы, вучыць вучыцца шмат у чым не хоча (ці проста не ўмее) і некаторая частка прафесарска-выкладчыцкага корпуса. Калі гэта не так, то адкуль бяруцца нявыдуманыя гісторыі пра выкладчыкаў, якія бяруць хабар?

Цяпер у нашым грамадстве пашырана думка, што за грошы можна купіць практычна ўсё, у тым ліку і веды ў выглядзе дыплома. З першай часткай гэтага тэзіса павінны пагадзіцца ўсе, бо сапраўды добра, калі за грошы (сумленна заробленыя) можна купіць дом, кватэру, дачу, аўтамабіль, бытавую тэхніку, пуцёўку на курорт, адзенне, абутак, прадукты харчавання. А вось наконт пакупкі "ведаў" трэба званіць ва ўсе званы.

Патрэбна ў абавязковым парадку аднавіць адкрытую абарону ўсіх відаў кантрольных і курсавых работ. Бо даўно ўжо стала сумнай традыцыяй, што абарона курсавых работ у ВНУ з'яўляецца простай фармальнасцю. Існуе, напрыклад, неафіцыйнае правіла: калі студэнт возьме ўдзел ва ўнутрыінстытуцкай канферэнцыі і зачытае там "свой" даклад, які ў перапоўненай аўдыторыі ніхто не слухае, то ацэнка за курсавую работу ставіцца аўтаматычна. А вось у гады маёй вучобы курсавыя работы абаранялі на спецыяльным пасяджэнні кафедры, і абарона курсавой работы станавілася своеасаблівай рэпетыцыяй перад будучай абаронай дыпломнага праекта. Чаму б такую практыку не аднавіць зноў? Бо купленую курсавую работу студэнту давядзецца старанна вывучыць, унікнуць у самыя разнастайныя дэталі, ды і выкладчыкі, ведаючы здольнасці студэнта і ўзровень прадстаўленай да абароны курсавой работы, без асаблівай цяжкасці змогуць вывесці на чыстую ваду нядбайнага студэнта.

Зрэшты, сур'ёзныя і спрактыкаваныя педагогі і без маіх добрых парад ведаюць, як аддзяляць зерне ад пустазелля — было б жаданне. А вось яго, на жаль, часам і няма. А таму і пішуць (дакладней, "штампуюць") вынаходлівыя "педагогі" і кантрольныя, і курсавыя, і дыпломныя работы — абы за гэта плацілі.

... Некалі вельмі даўно ў "Літаратурнай газеце" на 16-й гумарыстычнай старонцы Віктара Веселоўскага была надрукавана аб'ява: "Мяняю кіраўніцтва і напісанне кандыдацкай дысертацыі на 4-пакаёвую кватэру і аўтамабіль. Ніжнія і верхнія паверхі, панельныя дамы і "Запарожац" не прапаноўваць. Магчымы варыянты". Тады гэта ўспрымалася як гумар. Цяпер такая аб'ява нікога не здзівіць. Раскрыйце любую газету — там без цяжкасці можна адшукаць процьму аб'яў: "Выконваю кантрольныя і курсавыя работы". Далей ідзе пералік прадметаў і нумар хатняга тэлефона. І мяркуючы па тым, што гэткія аб'явы працягваюць друкаваць, людзі, адказныя за здароўе нашага грамадства, па такіх тэлефонах пакуль не звоняць. А пара б ужо...

Альберт БАГДАСАРАЎ, акадэмік Беларускай акадэміі сацыяльных навук, прафесар.

Навіны

У гонар губернатара

Нядаўна ў Магілёўскім абласным цэнтры прайшлі чытанні, прысвечаныя 160-годдзю з дня нараджэння А.Дэмбавіцкага — былога губернатара, асветніка, чалавека шматлікіх навуковых інтарэсаў.

У свой час губернатар паклапаціўся пра выданне трохтомнай калектыўнай працы "Вопыт апісання Магілёўскай губерні" — унікальнай краязнаўчай энцыклапедыі гэтага краю. Удзельнікі чытанняў — гісторыкі, краязнаўцы, творчая інтэлігенцыя — звярнуліся да выканаўчых улад горада і вобласці з прапановай назваць адну з вуліц Магілёва імем А.Дэмбавіцкага.

Мяркуецца выдаць навукова-папулярны зборнік "Магілёў губернскі", а таксама перавыданне "Вопыту...".

"Зімовая вясёлка-2000"

У Гомельскім абласным Грамадска-культурным цэнтры прайшоў фестываль "Зімовая вясёлка-2000".

У ім прынялі ўдзел творчыя студэнцкія калектывы Гомельскага дзяржуніверсітэта імя Ф.Скарыны, політэхнічнага універсітэта і універсітэта транспарту, кааператыўнага інстытута.

На фестываль прыехалі госці з Мазырскага педінстытута. Пераможцы фестывалю атрымалі прызы.

Віталі земляка

У Брэсцкай вобласці пабываў паэт, празаік і перакладчык Васіль Жуковіч, які нядаўна адзначыў сваё 60-годдзе.

Былога свайго выпускніка цёпла вітаў філалагічны факультэт Брэсцкага універсітэта, дзе студэнты і выкладчыкі падрыхтавалі вялікую літаратурна-мастацкую кампазіцыю паводле твораў пісьменніка.

Потым ён чытаў свае новыя вершы, адказваў на пытанні, даваў аўтографы сваім чытачам.

Не менш шчырай і плённай атрымалася сустрэча і ў Камянецкай раённай бібліятэцы, дзе асноўнымі суразмоўцамі Васіля Жуковіча былі яго землякі: школьнікі і настаўнікі.

У фатаграфіі новыя імёны

Падведзены вынікі рэспубліканскага фотаконкурсу "Спадчына", які праводзіўся ў рамках кампаніі Савета Еўропы "Еўропа — актуальная спадчына".

Арганізатарамі конкурсу былі Міністэрства адукацыі, Міністэрства культуры, Дзяржкамітэт па друку і Беларускі саюз журналістаў.

Пераможцамі конкурсу сталі Юрый Бірукоў з Гомельскай вобласці, Ігар Бышнёў з Лепельскага раёна, Васіль Зянько са Стоўбцаў.

Іх фотаработы накіраваны для далейшага ўдзелу ў міжнародным конкурсе, дзе яны таксама могуць разлічваць на прызнанне.

Казімір ЮРОЙЦЬ.

Тры дні ў Віцебску праходзіў дзіцячы міжнародны фестываль харэаграфічных калектываў "Канікулы дружбы". Сваё майстэрства паказалі выхаванцы дзіцячых калектываў з Віцебска, Мінска, Санкт-Пецярбурга і Харкава.

НА ЗДЫМКУ: фрагмент фестывалю.

Фота Аляксандра ХІТРОВА, БЕЛТА.

За мяжой

Сотавая сувязь на ўроках

Большасць эмірацкіх школьнікаў, якім больш за 12 гадоў, маюць тэлефоны сотавай сувязі. Па "мабільніку" яны выклікаюць бацькоў ці шафёра для ад'езду са школы дамоў, пастаянна знаходзяцца "на сувязі" з сябрамі і старэйшымі сваякамі падчас раз'ездаў па горадзе, знаходжання на стадыёнах ці наведвання магазінаў.

Развіццё сотавай сувязі ў Эміратах атрымала такое пашырэнне, што міністэрства адукацыі было вымушана забараніць школьнікам і нават настаўнікам карыстацца сотавай сувяззю ў час школьных заняткаў.

Паводле афіцыйных звестак, у краіне, насельніцтва якой набліжаецца да 3 млн. чалавек, сотавая сувязь налічвае амаль 1,2 млн. карыстальнікаў. Кожны другі жыхар краіны становіцца "тэлефонаманам", толькі закончыўшы пачатковую школу.

Пяцьсот шчаслівўчыкаў

У Маскве адбылася выстава брытанскіх прыватных школ. Яе наведвальнікі змаглі не толькі даведацца пра перспектывы паступлення ў брытанскія прыватныя школы, але і здаць пробныя ўступныя экзамены. Прычым школьнікі, якія паказалі лепшыя вынікі на экзаменах па англійскай мове і матэматыцы, атрымалі магчымасць вучыцца ў Англіі бясплатна.

Дырэктар Брытанскага Савета ў Расіі Эдрыян Грыер на прэс-канферэнцыі паведаміў, што, нягледзячы на высокі кошт навучання ў брытанскіх прыватных школах (больш за 15 тысяч долараў у год), папулярнасць брытанскай адукацыі ў свеце няўхільна павялічваецца. Паводле ягоных даных, летась у прыватных школах Англіі вучыліся 500 расіян, у той час як яшчэ чатыры гады таму такіх шчаслівўчыкаў было ўсяго 20.

Заняткі па Інтэрнету

Вучням некалькіх прыватных школ і каледжаў Сінгапура пашанцавала больш за іх равеснікаў, паколькі ім першым выпаў гонар выпрабаваць на сабе ўсе выгоды інтэрактыўнай адукацыі, ці, іншымі словамі, павучыцца ў "школе XXI стагоддзя".

Замест звычных школьных прылад вучням усіх навучальных устаноў, што ўдзельнічаюць у эксперыменце, былі выдадзены невялікія камп'ютэры — ноутбукі, падключаныя да сеткі Інтэрнет, дзякуючы якім ім цяпер зусім неабавязкова сядзець у гарачае надвор'е ў душных класах. Значна прыемней уладкавацца на траўцы ў школьным двары з бутэлькай якога-небудзь прахаладжальнага напою, а настаўнік пры дапамозе Інтэрнета з цэнтральнага камп'ютэра можа ў адпаведны час звярнуцца да любога са сваіх падапечных, даць заданне або праверыць, ці выканана дамашняя работа.

Падрыхтаваў Ігар КАНДРАЛЬ.

Весткі з Барысава

Яркія фарбы думак і пачуццяў

Конкурс графіці, які ўжо даўно рыхтавалі ў гаркаме БПСМ, прайшоў нядаўна ў Лядзінчах. Мерапрыемства сабрала шмат прыхільнікаў гэтага віду мастацтва, цікавае відовішча захапіла і выпадковых гледачоў.

Тэма конкурсу "Мы — супраць наркотыкаў, курэння, СНІДу!" тлумачыць пэўную накіраванасць работ. Напрыклад, пераможцы Валянціна Дабракова і Андрэй Чарнуха з політэхнічнага каледжа прадставілі вельмі цікавы ўзор насценнага "жывапісу" пад назвай "Не — наркотыкам!" На гэтую ж тэму — "Без наркотыкаў!" — была і работа каманды з БДПК у складзе Віктара Шатуна, Антона Ярашэвіча, Сяргея Клімковіча і Міхаіла Зайцава, якая спадабалася журы.

Цікавым быў і насценны малюнак "БПСМ" навучэнцаў з політэхнічнага ліцэя № 1 — Анатоля Тымчанкі, Андрэя Емяльянава і Паўла Лебедзева.

Асабліва азартна ўдзельнічалі ў конкурсе навучэнцы політэхнічнага каледжа, ПТВ № 85, сярэдніх школ № 8 і 16. Паспрабавалі свае сілы і мастакі-пачаткоўцы.

Падобныя мерапрыемствы ў нашым горадзе адбыліся ўпершыню. Пачынанне спадабалася ўсім, так што, магчыма, цяпер конкурс графіці будзе паўтарацца штогод.

Са спецыяльнага фонду Прэзідэнта

Нядаўна ў Рэспубліканскім экалагічным цэнтры юным даследчыкам Таццяне Старавойт і Любові Іванавай разам з пасведчаннямі аб прысуджэнні заахвочвальнай прэміі са спецыяльнага фонду Прэзідэнта РБ уручылі па 30 тысяч рублёў.

Невялікі экскурс у перадгісторыю гэтай падзеі. З чатырох работ, выкананых выхаванцамі Барысаўскага эколага-натуралістычнага цэнтра дзяцей і моладзі і прадстаўленых на абласны эколага-біялагічны конкурс, тры ўдастоіліся дыпломаў I, II і III ступеняў. Работы дыпламантаў былі прадстаўлены на рэспубліканскай эколага-біялагічнай канферэнцыі, дзе адна з іх на тэму "Вывучэнне лекавых траў Барысава і яго наваколля, выяўленне здаровых іх радыенуклідамі", якую выканалі Таццяна Старавойт і Любоў Іванава, заняла II месца і ўзнагароджана дыпломам II ступені, які, дарэчы, дае права на паступленне па-за конкурсам у любыя ВНУ. Поспех здольных і цікаўных дзяўчат тым больш ганаровы, што юныя барысаўчанкі — адзіныя ў нашай вобласці — сталі прызёрамі і ўдзельнікамі такога высокага прызнання, якое мае ўсе падставы падзяліць з імі іх кіраўнік Вольга Канстанцінаўна Данец.

"Вучоныя"-пачаткоўцы авалодваюць агульнаадукацыйнымі ведамі ў 11 класе гімназіі № 2, куды Таццяна Старавойт перайшла ў гэтым годзе з сярэдняй школы № 23. З даследчай работай дзяўчаты, канешне, не расстаюцца, хоць клас і выпускны, а гэта значыць, [illegible] Але, як кажуць, [illegible] і праца даюць добры плён.

А вось што расказала дырэктар Барысаўскага ЭНЦДіМ Вольга Іванаўна Аляксеева:

— У нас у эколага-натуралістычным цэнтры падлеткі займаюцца па розных напрамках, але асноўнае ў нашай рабоце — экалагічная адукацыя дзяцей і моладзі. Створаны пазашкольныя гурткі па 17 профілях: ад навуковых секцый, экалагічных тэатраў да натуралістычнай дзейнасці (батаніка, арніталогія, кветкаводства, фларадызайн і г.д.).

У навуковых секцыях дзеці паглыблена вывучаюць біялогію, анатомію, хімію. Пад кіраўніцтвам супрацоўнікаў Нацыянальнай Акадэміі навук падлеткі займаюцца навуковай работай — робяць эксперыментальныя даследаванні па заданнях вучоных. Што нашы выхаванцы працуюць паспяхова, даказалі вынікі абласнога конкурсу і рэспубліканскай канферэнцыі па эколага-біялагічнай праблеме. Спадзяюся, што гэта не апошнія нашы ўдачы...

Алена РАМАНАВА.

Сталіца дапамагла вёсцы

Праблема, у магчымасць вяртання якой цяжка было паверыць, сёння паўстала зноў. Школе не хапае падручнікаў. Чаму? Прычыны розныя.

І не ў настаўніка ў першую чаргу павінна "балець галава" над пытаннем — чаму (пры ўсім вядомым факце, што пераважная большасць сталічных школ і школы Мінскай вобласці абралі для навучання "мінскую" праграму па беларускай літаратуры) — склады і бібліятэкі забяспечаны падручнікамі пад "брэсцкую"? І пра якое нацыянальнае самавызначэнне, пра якую самасвядомасць гаварыць юнаму грамадзяніну, калі нават творы класікаў беларускай літаратуры ў хуткім часе ў школьных бібліятэках стануць рарытэтнымі выданнямі?

Аднак калі гарадскі настаўнік мае магчымасць звярнуцца за дапамогай да бібліятэк, да бацькоў, ды, дарэчы, і знайсці спонсара — не такая ўжо безнадзейная справа, — то куды ж ісці сёння з болем і клопатам падаўза сельскаму настаўніку?

Добра, што ёсць сапраўды бескарыслівыя і добрыя людзі. Так, у сярэдзіне снежня, напярэдадні навагодніх святаў, піянерская арганізацыя Савецкага раёна Мінска разам з газетай "Вечерний Минск" зрабілі падарунак Жыліхаўскай сярэдняй школе Капыльскага раёна Мінскай вобласці. Сталічныя школы №№ 64, 66, 78, 171, 122 сабралі падручнікі, тлумачальныя і перакладныя слоўнікі, праграмныя творы мастацкай літаратуры, дзіцячыя кніжкі з малюнкамі, ручкі, сшыткі і перадалі з рук у рукі сваім вясковым таварышам.

Дзякуй газеце "Вечерний Минск", вучням і настаўнікам названых сталічных школ, лідэру піянерскай арганізацыі Савецкага раёна Мінска наменніку дырэктара сярэдняй школы № 122 Андрэю Валер'евічу Жураўскаму і ўсім, хто прымаў удзел у гэтай святочнай і цікавай акцыі.

Ірына ВАСІЛЬЕВА, аспірантка.

Школа і базавае прадпрыемства

Знітавала жыццё

Наведаць Верцялішкаўскую сярэднюю школу Гродзенскага раёна і не сказаць добрае слова пра сельскагаспадарчае калектыўнае прадпрыемства "Прагрэс", на тэрыторыі якога месціцца навучальная ўстанова, лічу, — самы звычайны нонсенс...

Кацярына Сыантовіч, дырэктар школы, на гэты конт катэгарычная:

— Школу і "Прагрэс" знітавала само жыццё.

"Прагрэс" славуты сваімі справамі ўжо з якой пары. Тут урадлівыя нівы, багатыя жывёлагадоўчыя фермы. Працавітыя і дбайныя людзі. Здабыткі ўражваюць.

Так, летась ураджайнасць зернебабовых і кукурузы склала 70,1 ц/га, бульбы — 407 ц/га, цукровых буракоў амаль 600 ц/га.

Ну як тут не сказаць:

— Будзе хлеб — будзе і песня!

Я маю на ўвазе, што ў такой гаспадарцы і сацыяльная сфера будзе не абдзелена, і, у прыватнасці, школа, адукацыя.

Савет сельскагаспадарчага калектыўнага прадпрыемства "Прагрэс", яго старшыня Васіль Равяка апякуюцца над школаю і як гаспадары, ды і, напэўна, як бацькі, дзеці якіх тут вучыліся, вучацца, будуць вучыцца.

Васіль Апанасавіч уваходзіць у склад спецыяльнай камісіі школы, якая абмяркоўвае кандыдатуры, якія прэтэндуюць на званне "Лепшы настаўнік года".

А ўзяць такі знак павагі гаспадаркі да працы педагога, ды і ўвогуле да адукацыі — савет сельскагаспадарчага калектыўнага прадпрыемства традыцыйна прымяркоўвае да Дня настаўніка ўзнагароджанне настаўнікаў грашовымі прэміямі. У сёлетнім навучальным годзе іх удастоена ажно дзесяць педагогаў школы.

Святы святамі, але шэфы не забываюць і пра будні школы. Гаспадарка ўзяла на сябе клопат — падвоз вучняў у школу з адддаленых вёсак. Прагрэсаўскі аўтобус штодзённа з чатырнаццаці вёсак прывозіць і адвозіць з заняткаў 73 дзяўчынак і хлопчыкаў.

Школа спаўна скарысталася "ўзброенасцю" гаспадаркі і ў тэхнічным плане. Аўтатрактарны парк налічвае амаль 400 адзінак тэхнікі. Бацькі пераважнай большасці вучняў працуюць трактарыстамі, вадзіцелямі. Ну чым для хлапчукоў не прыклад? Яны па прыродзе сваёй зайздросцяць бацькам, якія па-майстэрску ўпраўляюцца з тэхнікай. Ідэя — распачаць падрыхтоўку механізатараў непасрэдна ў сценах школы — у хуткім часе была матэрыялізавана. Адразу адшукаўся і выкладчык, адзін са спецыялістаў гаспадаркі Раман Раманаў.

Раман Аляксеевіч прыйшоўся па душы старшакласнікам як выкладчык і спецыяліст. Ён так паставіў справу, што яго вучні змаглі даволі паспяхова здаваць сур'ёзныя экзамены на правы трактарыста III класа, якія даюць магчымасць адразу ж пасля заканчэння школы ўладкавацца на працу механізатарам у родную гаспадарку. Уявіце сабе настрой юнака, якому давяраюць тэхніку.

— Сёлета, — расказала Кацярына Антонаўна, — хлапечую кампанію будучых механізатараў папоўніла дзяўчына.

Цікавячыся ўзаемаадносінамі школы і "Прагрэса", звярнуў увагу на такую акалічнасць: гаспадарка пастунае па-педагагічнаму, не абмяжоўваецца, як кажуць часам, толькі жэстамі, падачкамі. Савет сельскагаспадарчага прадпрыемства, яго старшыня Васіль Равяка даюць зразумець юным, што трэба жыць з працы сваіх рук, што менавіта праца — крыніца здабыткаў.

Так, гаспадарка дазволіла школе вырошчваць бульбу на двух гектарах. Яна зарадзіла — клубень у клубень. Ад продажу яе школа займела і капейчыну, і пэўны прыварак да абедзеннага стала вучнёўскага. Дарэчы, адчувальнаму падзешаўленню абедаў паспрыяў прышкольны ўчастак. Летась на ім вучні вырасцілі неблагі ураджай гародніны, фасолі.

Ускосна гаспадарка садзейнічае вучэбна-выхаваўчаму працэсу яшчэ і тым, што ў распараджэнне юных яна прадастаўляе плавальны басейн і ўвогуле шыкоўны Дом культуры. А шыкоўны ён не толькі па сваёй архітэктуры, але і па зместу сваёй работы. Тут дзейнічаюць 24 гурткі. Хіба не могуць не прываблiць юнака ці дзяўчыну, скажам, вакальна-інструментальныя ансамблі, народныя ансамблі "Ніва", "Матуліна песня"? Удзел у канцэртах самадзейных музычна-песенных калектываў толькі ўзвышае душы і сэрцы юных.

А ці не з'яўляецца працягам спраў школы, яе педагагічнага калектыву наведванне вучнямі дзіцячай школы мастацтваў, спартыўных пляцовак!

Кацярына Антонаўна расказала, што "Прагрэс" прадастаўляе вучням магчымасць у вольны ад вучобы час займацца конным спортам. Гаспадарка свядома ідзе на немалыя выдаткі, каб утрымліваць конна-спартыўны комплекс. Па словах дырэктара, наведванне заняткаў творыць літаральна цуд нават і з самымі "цяжкімі" падлеткамі. Кацярына Антонаўна назвала нават лічбу — конна-спартыўны комплекс наведваюць каля 50 вучняў.

Не скажаш, што савет сельскагаспадарчага калектыўнага прадпрыемства не клапоціцца пра здароўе дзяцей. А для чаго ж тады створаны дзіцячы аздараўленчы летнік "Муравей", пік дзейнасці якога прыпадае якраз на час канікулаў?

Зразумела, што ў здаровым целе — здаровы дух, гатоўнасць школьнікаў адклікнуцца на прапанову гаспадаркі папрацаваць на праполцы тых жа буракоў. Гэта ўжо стала з'явай натуральнай, якая не выклікае нават ценю пярэчанняў.

Не ўстрымаюся, каб на гэты конт не прывесці ўсходнюю мудрасць жартоўнага плана: "Пусці хлеб па рацэ — і ён да цябе вернецца з маслам".

Будучы ў Верцялішках, заўважыў і такую асаблівасць. Сельскі савет па прыкладзе кіраўніцтва СГКП "Прагрэс" (як і належыць уладзе) таксама рупіцца аб школьных справах. Ну няхай іншы раз сельсавет не мае магчымасці фінансава дапамагчы школе, але ж яго работнікі прымаюць удзел у рабоце камісіі па справах непаўналетніх.

У чым гэта заключаецца? Старшыня сельсавета Любоў Шахнюк, сацыяльны педагог Ірына Бараўцова ідуць у сем'і вучняў, у якіх не заладзілася вучоба, якія маюць нараканні на свае паводзіны як у сценах школы, так і па-за школаю. Яны знаёмяцца з умовамі яго быту, адносінамі бацькоў да выхавання сваіх дзяцей.

Даводзіцца, прызналася Кацярына Антонаўна, іншы раз пакідаць сем'і "цяжкіх" падлеткаў з горыччу на душы, аднак такія візіты не бясследныя.

Амаль 700 вучняў наведваюць Верцялішкаўскую сярэднюю школу. Па сельскіх маштабах, гэта не малая навучальная ўстанова. У дырэктара хапае клопатаў па ўдасканаленні і вучэбна-выхаваўчага працэсу, і матэрыяльна-тэхнічнай базы. Да таго ж Кацярына Антонаўна ўсведамляе, што яна ў першую чаргу — настаўніца хіміі, што ёй неабходны вунь якія высілкі, каб не спыніцца ў творчым росце. Яна адна з першых у школе пры выкладанні свайго прадмета выкарыстала камп'ютэр, які дае магчымасць настаўніцы педагагічна імправізаваць, шырока ўкараняць у практыку новыя тэхналогіі.

...Прывольна, у прыгожай мясціне, раскінуўся СГКП "Прагрэс". Пра сябе адзначыў, як тут хораша вясною. Кацярына Антонаўна, нібы адгадаўшы думкі, зазначыла:

— Вясною ў нас заўсёды ўздым. Жыццё, вучоба ідуць у прагрэсаўскім абноўленым рытме. Сцвярджала і сцвярджаю, што "Прагрэс" для настаўніцкага і вучнёўскага калектываў — таксама своеасаблівая школа.

Уладзімір НОВІК.

Падрабязнасці для "НГ"

Ад паперовага ўчора — да электроннага заўтра

Інфармацыя плюс камунікацыя — роўна ведам. Менавіта гэтыя словы маглі б стаць дэвізам міжнароднай канферэнцыі "Перспектывы развіцця навуковых электронных бібліятэк", што прайшла ў Мінску. Ідэя правядзення падобнага мерапрыемства, якая належыць Рэспубліканскай навукова-тэхнічнай бібліятэцы, была актыўна падтрымана Дзяржаўным камітэтам па навуцы і тэхналогіях Рэспублікі Беларусь, Нацыянальнай акадэміяй навук Беларусі, міністэрствамі адукацыі, культуры, буйнейшымі бібліятэкамі і іншымі навуковымі і культурнымі арганізацыямі нашай краіны. Акрамя таго, у падрыхтоўцы канферэнцыі ўзялі ўдзел кампанія "БІЗ-РТВ", якая даўно і паспяхова садзейнічае камплектаванню электроннымі рэсурсамі фондаў бібліятэк, і нямецкая кампанія "Петэр Хельсерых" — прадстаўнік буйнейшай групы выдаўцоў навукова-тэхнічнай літаратуры.

Пра тое, чым была выклікана ідэя правядзення гэтай канферэнцыі, мы папрасілі расказаць дырэктара Рэспубліканскай навукова-тэхнічнай бібліятэкі Раісу Нікандраўну Сухарукаву.

— Раіса Нікандраўна, сёння сусветная інфармацыйная сетка развіваецца вельмі і вельмі імкліва. А як мы выглядаем на фоне гэтай "сусветнай інфармацыйнай павуціны"? Якія нашы тэхнічныя, эканамічныя передумовы для хуткага і даступнага атрымання пэўных ведаў, інфармацыі?

— У прынцыпе, увесь свет пераходзіць сёння на электронную інфармацыю, і мы тут не выключэнне. Гэтым і вызначаецца неабходнасць правядзення гэтай канферэнцыі. Практычна большасць нашых бібліятэк рэспубліканскага ўзроўню, я ўжо не кажу пра абласны, не мае магчымасці прадаставіць сваім чытачам, а гэта вучоныя, спецыялісты галін эканомікі, работнікі культуры, асветы і гэтак далей, вялізнага патоку замежнай навукова-тэхнічнай інфармацыі па тых ці іншых галінах ведаў. Электронныя ж бібліятэкі, наадварот, дадуць магчымасць аператыўнага доступу да інфармацыі, і ў даволі вялікіх аб'ёмах. Прычым больш эканомна, што таксама немалаважна, улічваючы недахоп фінансавых сродкаў. Адсюль і мэта гэтай канферэнцыі — паскорыць рух на шляху да стварэння электронных бібліятэк.

Для гэтага мы маем сёння ўсе ўмовы. Па-першае, у рэспубліцы ствараецца навукова-інфармацыйная камп'ютэрная сетка (НІК), да якой спачатку будуць падключаны буйнейшыя бібліятэкі і арганізацыі, а потым яна будзе развівацца, і ўсё больш удзельнікаў змогуць выкарыстоўваць яе інфармацыю.

Наступны момант — гэта тое, што многія на сённяшні дзень маюць доступ у Інтэрнет. А гэта дадатковая магчымасць скарыстацца сусветнымі электроннымі рэсурсамі.

І трэцяе. У нас ёсць спецыялісты, якія гатовы забяспечыць шырокі доступ да электроннай інфармацыі. Мы ведаем, да чаго імкнуцца, да чаго ісці, таму што нашы бібліятэкі ўжо мелі магчымасць паглядзець, як дзейнічаюць аналагічныя электронныя бібліятэкі за мяжой, у прыватнасці ў ЗША. Таму сёння для рэалізацыі задуманага патрэбны толькі дастатковыя фінансавыя сродкі і добрая арганізацыйная база, якая дапамагла б акумуляваць намаганні розных бібліятэк.

Яшчэ раз хачу паўтарыць. Электронная бібліятэка дасць магчымасць любому карыстальніку, незалежна ад таго, дзе ён знаходзіцца, атрымаць доступ да электронных рэсурсаў любой бібліятэкі.

— Добра, гэта тое, што мы маем на сёння. А што далей? Якія далейшыя практычныя крокі па стварэнні рэальнай электроннай бібліятэкі?

— Ва ўсім свеце бібліятэкі ўжо даўно прыйшлі да разумення таго, што нельга вырашаць важнейшыя задачы паасобку. Толькі разам. Сёння ў нас у рэспубліцы ёсць такая сіла, якая можа нас аб'яднаць — гэта Беларуская бібліятэчная асацыяцыя. Але што датычыць замежных выданняў, замежнай інфармацыі, то тут гаворка можа і павінна ісці пра стварэнне кансорцыума навуковых бібліятэк, якія сумесна маглі б вырашаць задачу забеспячэння спецыялістаў электроннай навуковай інфармацыяй вядучых краін свету.

А калі гаварыць пра далейшыя практычныя крокі ў гэтым кірунку, то мы бачым іх у прыняцці Дзяржаўнай праграмы па падтрымцы навуковых бібліятэк. Такая праграма ўжо вельмі эфектыўна дзейнічае ў Расіі. І ў нас гэта будзе вялікім рухам наперад па шляху стварэння рэальнай электроннай бібліятэкі.

— Раіса Нікандраўна, Рэспубліканская навукова-тэхнічная бібліятэка — адна з буйнейшых у нашай рэспубліцы. Таму цікава было б даведацца пра тое, як у вас арганізавана работа з чытачамі. Што плануецца, якія перспектывы?

— У нас вельмі вялікі аб'ём фонду электронных выданняў і баз даных, да якіх бібліятэка здолела паспяхова арганізаваць шырокі доступ чытачоў. Іх колькасць нават складана пералічыць: выданняў на CD-ROM ужо больш за чатыры тысячы. Акрамя таго, бібліятэка мае і ўласныя базы даных, якія ствараем сваімі сіламі.

Сумесна з амерыканскім бокам мы арганізавалі ў сябе Інтэрнет-цэнтр, дзе прайшлі навучанне сотні карыстальнікаў з усіх рэгіёнаў нашай краіны.

Разам з нашымі калегамі з іншых буйных бібліятэк займаемся мы і навуковымі распрацоўкамі ў плане аўтаматызацыі бібліятэчных працэсаў. У прыватнасці, на базе РНТБ ствараецца тыпавы праект аўтаматызаванай бібліятэчна-інфармацыйнай сістэмы для навуковых бібліятэк. Першы этап работы ўжо завяршаецца, будзе створаны зводны электронны каталог з удзелам Нацыянальнай бібліятэкі, акадэмічнай і бібліятэкі Белпрафуніверсітэта. У далейшым да нас далучацца і іншыя бібліятэкі рэспублікі.

Уладзімір БЯЛЯЦКІ.

Інфармацыйныя групы разгарнулі дзейнасць

Інфармаванасць інжынерна-педагагічных кадраў аб стане эканомікі, пераўтварэннях у сацыяльнай сферы, аб падзеях, якія адбываюцца ў рэспубліцы — адна з умоў самаадукацыі і прафесійнага сталення педагога. У сувязі з гэтым пры адміністрацыі раёнаў Магілёўскай вобласці створаны інфармацыйныя групы, якія распрацоўваюць тэматыку адзінага інфармацыйнага дня для педагогаў ПТНУ і вучняў, удзельнічаюць у яго правядзенні.

Упраўленнем адукацыі Магілёўскага аблвыканкама праводзіцца мэтанакіраваная работа, якая садзейнічае павышэнню прававой культуры, пашырэнню ведаў і дасведчанасці інжынерна-педагагічных калектываў аб палітыцы дзяржавы, пытаннях эканомікі, працы і сацыяльнай абароны насельніцтва. Традыцыйнымі сталі творчыя справаздачы дырэктараў ПТНУ перад сваімі калегамі. На творчых справаздачах работнікі органаў улады, прадстаўнікі юстыцыі інфармуюць кіраўнікоў вучэбных устаноў аб тых пераўтварэннях, якія адбываюцца ў краіне.

Пры вучэбна-метадычным цэнтры прафесійнай адукацыі створаны дзеючыя абласныя секцыі намеснікаў дырэктараў, метадыстаў, псіхолагаў, выкладчыкаў спецдысцыплін, агульнаадукацыйных прадметаў, інфарматыкі, на пасяджэннях якіх абагульняецца станоўчы вопыт работы педагогаў, адлюстроўваюцца рознабаковыя праблемы сацыяльнай сферы жыцця грамадства, культуры, медыцыны, маладзёжнага руху.

На семінары-практыкуме намеснікаў дырэктараў ПТНУ "Роля пазабюджэтнай дзейнасці ў выкананні эканамічнай праграмы вучэбнай установы" намеснік начальніка ўпраўлення адукацыі Л.Смятрыцкі праінфармаваў аб пераўтварэннях у вытворчай дзейнасці ПТНУ, работнікі служб маркетынга, ліцэнзавання, юстыцыі аблвыканкама — аб патрабаваннях да выдаваемай прадукцыі.

Інфармацыйна-аналітычная група "Навінкі швейнай вытворчасці" знаёміць педагогаў, якія вучаць вучняў швейнай справе, з сучаснымі тэхналогіямі апрацоўкі вырабаў, з новымі тканінамі і г.д. Інфармацыйна-аналітычныя групы па вывучэнні вопыту работы ПТНУ вядуць даследаванні і інфармуюць ПТНУ вобласці пра асаблівасці прафесійнага навучання дзяцей-інвалідаў і асоб з парушэннем псіхафізічнага развіцця; пра змест прафесійна-тэхнічнай адукацыі з адначасовым атрыманнем агульнай сярэдняй адукацыі і вывучэннем агульнаадукацыйных прадметаў на павышаным узроўні. Метадычная майстэрня "Вопыт, пошук і знаходкі" інфармуе педагогаў ПТНУ аб педагагічных тэхналогіях, шляхах удасканалення вучэбна-выхаваўчага працэсу. Педагагічная гасцёўня "Вядучыя накірункі і змест дзейнасці сацыяльных педагогаў ПТНУ" знаёміць сацыяльных педагогаў з палітыкай у галіне адукацыі, правоў дзіцяці. На курсах павышэння кваліфікацыі майстроў вытворчага навучання, якія праводзяцца на базе метадычнага цэнтра прафесійнай адукацыі, слухачы вывучаюць курс "Праблемы галіны", дзе знаёмяцца з сучаснай тэхнікай і тэхналогіямі.

З інфармацыйна-метадычнага бюлетэня, які выдаецца ў ВМЦПА, інжынерна-педагагічныя работнікі даведваюцца пра павышэнне педагагічнага майстэрства і прафесійнай кваліфікацыі, аб развіцці педагагічнай творчасці.

У ПТНУ вобласці арганізаваны цыкл лекцый, класныя гадзіны па развіцці мэтаў і задач рыначнай эканомікі, якія праводзяць спецыялісты органаў улады, адміністрацыі прамысловых устаноў. Вучням прапануюцца факультатывы і спецкурсы па вывучэнні правоў дзіцяці, асноў прадпрымальніцтва, індывідуальнага прадпрымальніцтва, па вядзенні дамашняй гаспадаркі.

Сацыяльна-эканамічнае інфармаванне вучняў і бацькоў — адзін з галоўных накірункаў арганізацыі пазакласнай работы. На бацькоўскіх сходах выступаюць прадстаўнікі органаў улады, юрыдычных устаноў. У ВПВ — імя К.Арлоўскага традыцыяй стала правядзенне кожны год акцыі "Мы — у адказе за нашых дзяцей", у ходзе якой бацькам тлумачацца законы аб правах дзіцяці, значэнне Дагавора аб стварэнні саюзнай дзяржавы.

Ларыса РАБАВА,
намеснік дырэктара Магілёўскага абласнога вучэбна-метадычнага цэнтра прафесійнай адукацыі.

Чакаем прапаноў

І фізікі дапамогуць адзін аднаму?

Сёння цяжка ўявіць сучасны ўрок без прымянення тэхнічных сродкаў навучання. Асабліва актуальныя яны для ўрокаў астраноміі і фізікі. Задача кожнага настаўніка астраноміі — пераўтварыць малацікавы прадмет у курс, да якога вучні будуць адчуваць цікавасць у сувязі з разуменнем той ролі, якую адыгрывае ён у рашэнні агульначалавечых праблем. Гэтую задачу дапамагае ў многім вырашыць прымяненне на ўроках відэамагнітафона і ЭВМ (пры наяўнасці). Але ўзнікае праблема з вучэбнымі відэафільмамі.

Выхад з такой сітуацыі для настаўнікаў астраноміі Добрушскага раёна дапамог знайсці дацэнт Віцебскага ІПК У.А.Голубеў. Ён прыслаў відэаэнцыклапедыю "Астраномія" — вучэбны дапаможнік па базавым курсе школьнай астраноміі. Відэаэнцыклапедыя ўключае 15 фрагментаў агульнай працягласцю 2 гадзіны 42 хвіліны.

Настаўнікі з вялікай цікавасцю прагледзелі яе на чарговым пасяджэнні метадычнага аб'яднання, якое прайшло на базе Вуцеўскай сярэдняй школы. У выніку абмеркавання ўсе былі аднадушнымі: гэта тое, чаго многія чакалі даўно. Фрагменты відэаэнцыклапедыі можна выкарыстоўваць пры замацаванні новага матэрыялу ў канцы ўрока, на абагульняльных уроках, факультатыўных занятках, у пазаўрочнай і пазашкольнай рабоце.

Дзякуй Уладзіміру Аляксандравічу за тое, што цяпер настаўнікі Добрушскага раёна могуць выкарыстоўваць гэты вучэбны дапаможнік на сваіх уроках. А метадыкі правядзення з выкарыстаннем відэаэнцыклапедыі было вырашана разгледзець на наступных пасяджэннях метадычнага аб'яднання (з наведаннем адкрытага ўрока).

Многія шкадавалі пра тое, што падобнага матэрыялу няма па фізіцы, але выказалі спадзяванне, што пасля публікацыі гэтай заметкі знойдуцца тыя, у каго ён ёсць, і тады будзе магчымы варыянт абмену. З нецярпеннем чакаем прапаноў.

Сяргей ЛІТВІНКА,
настаўнік фізікі і астраноміі Вуцеўскай сярэдняй школы Добрушскага раёна.

Непрэстыжная прафесія?

У стыхіі дзяцінства, шчырасці і чысціні

Нядаўна мне давялося пазнаёміцца з цікавым чалавекам, таленавітым педагогам, выдатным бацькам, захавальнікам сямейнага ачага. Аляксандр Мікалаевіч Гляцэвіч — настаўнік фізвыхавання, педагог-арганізатар. Працуе ў Горкаўскай базавай школе, што на Чэрвеньшчыне. "У школу мяне цягнула заўсёды. Там, у стыхіі дзяцінства, шчырасці і чысціні, я адчуваю сябе, як рыба ў вадзе. І хаця доўгі час я працаваў у агракомплексе, сэрца маё належала школе", — расказвае Аляксандр Мікалаевіч.

Лёс распарадзіўся так, што Аляксандр Гляцэвіч пасля заканчэння з адзнакай Смілавіцкага заатэхнікума пачаў працаваць ветэрынарным урачом у саўгасе "Горкі", затым галоўным урачом гаспадаркі. 10 гадоў жыцця ён прысвяціў справе ветурача. Якой бы справай Аляксандр Мікалаевіч ні займаўся, ён выконваў яе шчыра, адказна, з любоўю.

Суседкі Гляцэвіча Л.А.Маруга і Ж.М.Гнедчык называюць яго залатым чалавекам, "добрым Анёлам". "Ён жа і ноччу, і днём, і ў святы, і ў "нялётнае" надвор'е прыходзіў на дапамогу сяльчаніну", — распавядала Жанна Мікалаеўна Гнедчык. Трэба сказаць, што пры ўсёй занятасці Аляксандр Мікалаевіч штодзённа забягаў у школу. Перакінецца словам з педагогамі, спытае, ці не трэба дапамога, у дырэктара школы, раскажа займальную гісторыю старшакласнікам, пакідае мяч у баскетбольную карзіну..." У школу цягнула, нібы магнітам", — дзеліцца Аляксандр Мікалаевіч.

Рашэнне пайсці ў школу, якое выношваў А.Гляцэвіч гадамі, прыйшло імгненна. Ён не ішоў, ён бег да Мікалая Васільевіча Паддубіцкага, дырэктара Горкаўскай базавай школы. "Хачу быць настаўнікам. Вазьміце ў школу", — казаў Аляксандр Мікалаевіч. "Ты прыроджаны педагог, да цябе цягнуцца дзеці, ты любіш школу. Такія нам і патрэбны, — адказаў Паддубіцкі. — Едзем у раённы аддзел адукацыі".

Доўгай была ў тое жнівеньскае ранне 1994 года гутарка ў кабінеце загадчыка Чэрвеньскага райана Міхаіла Міхайлавіча Рускевіча. М.В.Паддубіцкі паручаўся за Гляцэвіча, М.А.Пруднікаў — дырэктар спартыўнай школы раёна абяцаў канкрэтную дапамогу Аляксандру Мікалаевічу, бо той хацеў быць выкладчыкам фізвыхавання. Сам Гляцэвіч абавязаўся адразу ж паступіць у педВНУ.

— Добра! Бяром, — сказаў М.М.Рускевіч. — Пераканалі.

У Горкі А.М.Гляцэвіч вяртаўся шчаслівым: даўняя мара збылася. Ужо вечарам галоўны ветурач раёна А.В.Лясneўскі і дырэктар саўгаса І.В.Нупрэйчык угаворвалі Гляцэвіча "не мудрыць", зазначалі: "Знайшоў сабе сферу дзейнасці — школу". Яны яго не разумелі. "Няўжо пасада фізрука больш прэстыжная, чым пасада галоўнага ўрача гаспадаркі?" — пытаўся чыноўнік з раёна.

Асабліва памятным днём для пачынаючага педагога А.Гляцэвіча было першае верасня. Дзятва радавалася, калі даведалася, што настаўнікам фізвыхавання будзе ў Горках "дзядзя Саша", — Аляксандр Мікалаевіч. Дзень расцягнуўся да цямна: Аляксандр Мікалаевіч і старшакласнікі "планавалі" працу на будучае. Спартыўны гарадок, трэніровачная зала, спартландыі, спартакіяды, спартыўныя забаўляльныя шоу, кросы, веласіпедныя экспедыцыі, паходы — вось аб чым марылі малады педагог і дзеці. Але чаму марылі? Больш шасці гадоў А.Гляцэвіч у школе: намечанае некалі — поўнасцю выканана. У арсенале фізкультурна-аздараўленчай работы, якую ладзіць Аляксандр Мікалаевіч Гляцэвіч сёння: тэарэтычны курс "Здаровы лад жыцця", спартыўныя святы школы і вёскі, гульня "Зарніца", лыжныя паходы "Чэрвеньшчына-партызанка", свята спорту для педагогаў, умацаванне спартыўнай базы ўстановы і г.д.

Сённяшняга дырэктара райспортшколы Міхаіла Васільевіча Тарасава, былога настаўніка фізвыхавання сярэдняй школы №4 Чэрвеня, А.М.Гляцэвіч лічыць сваім настаўнікам, творчым натхніцелем. "Метадыцы выкладання, планавання работы, напісання рабочых планаў, арганізацыі пазакласнай работы па фізкультуры — усяму гэтаму мяне вучыў Міхаіл Васільевіч", — расказваў мне А.Гляцэвіч.

Ніна Лявонцьеўна Мількевіч, намеснік дырэктара Горкаўскай базавай школы, пра А.М.Гляцэвіча кажа так:

— Гляцэвіч — педагог ад бога, кумір нашай дзятвы. Яму і самому не сядзіцца, і педагогам, і вучням, і жыхарам вёскі не дае ён заседзецца. Дзе Гляцэвіч — там гумар, весялосць, здаровы настрой. Рада, што працую поруч з гэтым чалавекам...

А Іван Міхайлавіч Панкавец дадае:

— Мы з Аляксандрам Мікалаевічам сябры. З ім заўжды цікава. Сам вядзе здаровы лад жыцця і маю сям'ю "заразіў" гэтым. Гляцэвіч — наш горкаўскі Макаранка. Калі ж я захацеў пагутарыць з вучнямі аб тым, што для іх спорт, фізкультура — усе ўголас сказалі: "Фізкультура — любімы прадмет, спорт — хобі, якому мы аддаём увесь свой вольны час". Юля Вайцяховіч, Ігар Савонаў, Юля Нагорная, Павел Далгоў, Ігар Бабіч, Ігар Гляцэвіч, Саша Вайцяховіч называлі Аляксандра Мікалаевіча сваім любімым педагогам, чалавекам, на якога яны хочуць быць падобнымі.

А.М.Гляцэвіч мае сваю дамашнюю гаспадарку. "Жыву як усе, — кажа Аляксандр Мікалаевіч. — Ну, а калі патрабуецца дапамога дамашнім жывёлам вяскоўцаў — іду, займаюся ветсправай".

Кажуць, прафесія педагога непрэстыжная. Але іншым разам практыка паказвае адваротнае, як у выпадку А.М.Гляцэвічам. "Да канца сваіх дзён я буду служыць дзецям, школе — гэта маё і педагагічнае, і жыццёвае крэда", — канстатуе сам Аляксандр Мікалаевіч Гляцэвіч з Горкаўскай базавай школы Чэрвеньскгаа раёна.

Мікалай ГРУДЗІНСКІ,
старшы выкладчык кафедры кіравання Мінскага абласнога ІПК.

Новае ў адукацыі

Рызограф у школе: мара можа стаць рэальнасцю?

Рызограф? А што гэта такое? — пачула я літаральна на днях ад настаўніцы звычайнай сярэдняй школы раённага цэнтра ў адказ на маё пытанне, ці ёсць у іх школе рызограф?

— Гэта такі капіравальны апарат, а дакладней, друкарскі станок, — патлумачыла я настаўніцы.

— А навошта ён школе? — было ў адказ здзіўленне.

* * *

Зоя Міхайлаўна Паўлава, дырэктар каледжа мастацтваў сталіцы, у той прыгожы снежаньскі дзень гасцінна сустракала ў сваёй навучальнай установе гасцей, удзельнікаў міжнароднай канферэнцыі — дырэктараў каледжаў, школ, гімназій, рэктараў вышэйшых навучальных устаноў краіны, прадстаўнікоў Цэнтра Францыска Скарыны, міністэрстваў культуры і адукацыі. Тэма мерапрыемства надзвычай актуальная — "Сучасныя метады прадстаўлення інфармацыі у навучальным працэсе". Наладзілі мерапрыемства Міністэрства адукацыі і Асацыяцыя дырэктараў школ Беларусі.

У рабоце канферэнцыі прынялі ўдзел і госці з-за мяжы. З далёкай сонечнай Японіі ў Беларусь, спецыяльна на гэтае мерапрыемства, прыехаў спадар Ішыяма, камерцыйны дырэктар фірмы RiSO Кадакі, які, па яго словах, быў глыбока ўражаны самой навучальнай установай — каледжам мастацтваў. (Дакладней, яна мае назву такую: навучальны комплекс гімназія-каледж Мастацтваў). Справа ў тым, што якраз да міжнароднай канферэнцыі ў каледжы быў прымеркаваны тыдзень японскай культуры, што адчувалася літаральна з першых хвілін, пераступіўшы парог гэтай дзіўнай навучальнай установы. Але пра тыдзень японскай культуры крыху пазней і асобна. А зараз вернемся да канферэнцыі.

Да пачатку яе заставаўся час, таму гаспадыня каледжа, Зоя Міхайлаўна Паўлава, запрашала ўсіх пазнаёміцца з падрыхтаванай да канферэнцыі выставай абсталявання, на якой і дэманстраваліся сістэмы прадстаўлення інфармацыі. Тут жа адразу можна было атрымаць кансультацыю ад спецыялістаў. На выставе дэманстравалася абсталяванне трох вядомых сусветных фірм: капіравальная тэхніка нямецкай кампаніі UTAX, японскай кампаніі RiSO і амерыканскай — 3М.

— Колькі каштуе вось такі апарат? — пацікавіўся высокі мужчына ў акулярах у спецыяліста-кансультанта.

— Восем тысяч умоўных адзінак, — пачулі ўсе жаданы адказ. — Самы танны рызограф каштуе прыкладна дзве тысячы даляраў з невялічкім хвосцікам. Гэта зусім нядорага.

— Бліскуча прадуманая рэклама, і не болей, — раздражнёна выказаў сваё ўражанне аб выставе ўдзельнік канферэнцыі і сумна дадаў: — Гэтая тэхніка не для бедных школ нашай краіны. Рызограф у школе — сёння гэта не рэальна. Дзе грошай узяць, хто іх мне дасць?! Мне, простаму дырэктару звычайнай беларускай школы.

— А вы шукайце фундатараў, — падключылася да размовы дырэктар сталічнай гімназіі. — Мы ўжо даўно набылі сабе вось такую, самую сціплую, тэхніку, а зараз марым пра больш дасканалую... Гэта ж такі цуд, мець, уласна кажучы, сваю невялікую тыпаграфію ў навучальнай установе. Настолькі карысная рэч! Аблягчае работу і настаўніка, і вучня. Можна выпускаць у школе сваю ўласную газету, уяўляеце?

Мець рызограф у школе — гэта ўпаўне рэальная рэч сёння. Галоўнае — захацець гэтага моцна, заняцца гэтай справай сур'ёзна, — аптымістычна дадала напрыканцы размовы ля выставы жанчына-кіраўнік.

Мне падалося, што ў канцы работы канферэнцыі ўжо ніхто з яе ўдзельнікаў не сумняваўся ў неабходнасці сучаснай капіравальнай тэхнікі, таго ж самага рызографа ў школе, пра які было так многа размоў. Песімісты сталі аптымістамі. Бо вельмі пераканаўчымі і аргументаванымі на карысць тэхнікі былі выступленні ўдзельнікаў канферэнцыі.

— У нашае жыццё за апошнія гады прыйшлі сотні новых тэхналогій. Адна з іх — рызаграфія, — падкрэсліў у сваім выступленні загадчык кафедры інфармацыйных тэхналогій Акадэміі кіравання пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь А.С.[illegible]. — Яна здольна істотным чынам змяніць працэс навучання нашых дзяцей у школе, у вышэйшай навучальнай установе, уласна кажучы, усюды, дзе вучань павінен мець самую новую інфармацыю па прадмету, курсу. Я — за рызограф! Гэтыя апараты змогуць, нарэшце, вырашыць праблему забеспячэння студэнтаў і школьнікаў навучальнай і метадычнай літаратурай.

Пра рызаграфію мы пачулі, гаворыць ён, прыкладна ў пачатку дзевяностых гадоў. Гэтая тэхналогія спачатку прыйшла ў Расію, дзе лепшыя вышэйшыя навучальныя установы пачалі набываць рызографы. Па-першае, яны незвычайна простыя ў эксплуатацыі, па-другое, яны вызначаюцца высокай прадукцыйнасцю.

Але галоўнае ў тым, працягваў выступоўца, што з прыходам рызаграфіі настаўнік, пра што раней ён мог толькі марыць, зможа цяпер дазволіць сабе, напрыклад, выпусціць курс сваіх лекцый. Механічнае запісванне лекцый пераўтвараецца ў творчае абмеркаванне іх, а веды вучняў і студэнтаў можна будзе правяраць з дапамогай тэставых лістоў. Усе метадычныя цяпер будуць абнаўляцца з паступленнем новай інфармацыі па прадмету, а не па іншай прычыне.

Падрабязна пра рызограф, прынцыпы яго дзеяння, матэрыялы, якія ў рызаграфіі выкарыстоўваюцца, месца гэтай тэхналогіі ў сучаснай паліграфіі, перспектывах яе развіцця і неабходнасці выкарыстання гаварылі амаль усе выступаючыя. Тэма выступлення старшага выкладчыка кафедры міжнародных эканамічных адносін Акадэміі кіравання пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь А.І.Вайтовіч — "Прэзентацыі, аператыўная паліграфія і камп'ютэрная тэхналогія ў навучальным працэсе".

Аб праграмна-метадычным забеспячэнні маніторынга падрыхтоўкі ў педагагічным працэсе гаварыў загадчык кафедры камп'ютэрных тэхналогій упраўлення адукацыяй Гарадзенскага інстытута ўдасканалення настаўнікаў П.Л.Грашчанка. Прадстаўнік амерыканскай кампаніі 3М у нашай краіне Н.І.Каламіец расказала пра магчымасці прымянення абсталявання гэтай фірмы і выкарыстанне яго ў працэсе візуалізацыі вучэбнай інфармацыі. Спадар Казлоў, кіраўнік экспартнага аддзела кампаніі UTAX GmbH (Германія), расказаў пра эфектыўнае выкарыстанне лічбавых тэхналогій сваёй фірмы.

Асаблівую цікавасць выклікалі выступленні гасцей з Японіі спадара Ішыямы, камерцыйнага дырэктара японскай фірмы RiSO Кадакі і спадара [illegible], прадстаўніка фірмы RiSO у СНГ (г.Масква). Спадар Ішыяма падрабязна спыніўся на праблеме размовы і дыскусіі.

— У Японіі рызограф ёсць у кожнай школе, — сказаў ён, — ён вельмі зручны, просты і лёгкі ў выкарыстанні. І гэта цудоўна, бо ў школах Японіі ў асноўным працуюць жанчыны.

Госць з Японіі выказаў надзею на тое, што ў хуткім часе такой апаратурай, ведама, пры плённым супрацоўніцтве, будуць забяспечаны школы і Расіі, і Беларусі. Дзеля гэтага ўводзіцца прадуманая палітыка сэрвісу і пастаўкі. Першае паказанне рызографаў было выпушчана ў 1958 годзе. На тэрыторыі нашай краіны гэтая японская апаратура пачала з'яўляцца дзесяць гадоў назад дзякуючы фірме "Белфорд". Час прайшоў не дарэмна: у 11 гарадах Беларусі набыта і выкарыстоўваецца 600 такіх апаратаў. І хутка, напэўна, гадоў праз пяць-шэсць, мы будзем ганарыцца не пра тое, як зрабіць, а пра тое, які вопыт лепшы і як яго выкарыстоўваць на практыцы.

Для ўдзельнікаў канферэнцыі была прадэманстравана работа рызографа. Гэта цікава, асабліва для тых, хто ўпершыню ўбачыў работу лічбавага дублікатара. І на самай справе, калі ў класічнай паліграфіі ад паступлення арыгінала ў тыпаграфію да вырабу адбітку затрачваецца шмат часу, то ў рызографе першы адбітак атрымліваецца ўжо праз 17 — 24 хвіліны. Прычым якасць друку [illegible] ў самім апараце. І якасць на належным узроўні. Ну проста фантастыка!

На першы погляд рызограф падобны на звычайны ксеракс. Адная ж розніца ёсць, прычым прыкметная. Па-першае, прадукцыйнасць рызографа дасягае 130 копій у хвіліну. А пры тыражы болей 50 экзэмпляраў сабекошт рызаграфій у многа разоў меншы кошту ксеракапіравання, а якасць — вышэй. Рызаграфія шматкалерная і дазваляе прафесійна выпускаць нават кнігі. Рэсурс у рызографа ў 20 — 40 разоў большы, чым у ксерокса. Спецыялісты лічаць, што затраты на рызограф невялікія: [illegible] каштуе, як мы ўжо гаварылі, крышачку болей дзвюх тысяч умоўных адзінак, а асаблівай кваліфікацыі па гэтым апараце не патрабуецца. Рызографу (навошта ж яшчэ гаварыць пра міні-тыпаграфіі) няма цаны. Асабліва для навучальных устаноў. Мы ведаем, колькі [illegible] настаўнікі, колькі часу ў яго адымае [illegible]. А з рызографам настаўнік зможа выпусціць уласны вучэбны дапаможнік і падрыхтаваць свае метадычныя напрацоўкі і ідэі на абмеркаванне калег. І вучням не прыйдзецца перапісваць радкі кнігі і метадычныя матэрыялы, білеты для экзаменаў, тэксты, неабходныя ў вучобе. Словам, няма сэнсу пераконваць чытачоў у тым, якая гэта раскоша — простая друкарская тэхналогія — рызаграфія. Удзельнікі канферэнцыі ў гэтым пераканаліся.

Сродкі на набыццё рызографа пры жаданні знайсці можна, сцвярджалі некаторыя выступоўцы. У рэшце рэшт, існуюць і міжнародныя праграмы падтрымкі адукацыі ў краінах СНД. Галоўная прычына маруднага распаўсюджвання сучасных тэхналогій тыражыравання ў навучальных установах нашай краіны ў тым, што пакуль не праглядваецца тое звяно, якое важна зацікавіць ва ўкараненні такой тэхнікі, тэхнічны персанал у прыватнасці. Заўважаны такі факт: там, дзе ў гэтай справе зацікаўлены педагогі, рызаграфія ўжо актыўна працуе.

Да ведама нашых чытачоў нагадаем і такі факт. У Маскоўскім дзяржаўным універсітэце друку створана нават спецыяльная кафедра, дзе вывучаюць і выкладаюць "рызаграфію", і сёння там ужо гавораць аб вопыце прымянення і даследавання рызографаў. Ужо некалькі гадоў запар кафедра актыўна супрацоўнічае з прадстаўніцтвам японскай фірмы RiSO, а гэта дазваляе яе супрацоўнікам праводзіць у рамках дыпломнага і курсавога праектавання вельмі важныя для замежнай дзяржавы даследчыя работы. Праводзяцца семінары па пытаннях рызаграфіі з мэтай павышэння кваліфікацыі спецыялістаў выдавецкіх і паліграфічных падраздзяленняў. А значыць, беларусам можна ехаць да расіян у Маскву за вопытам.

Яшчэ некалькі слоў пра фірму RISO, пра што гаварыў спадар Ішыяма. Сёння гэта вядучая фірма ў Японіі сярод японскіх вытворцаў лічбавых размнажальных апаратаў. Спалучэнне рызографа з камп'ютэрам адкрывае новыя магчымасці яго прымянення, лічаць японцы. Дзякуючы якаснай прадукцыі поспех фірмы расце як у Японіі, так і за яе межамі. Свой першы выхад за межы Японіі фірма RISO здзейсніла толькі ў 1987 годзе. Сёння рызографы экспартуюцца практычна ва ўсе краіны свету. Гісторыя поспеху знайшла свой працяг і ў іншых краінах, у тым ліку, як бачым, і ў нас на Беларусі яна пачынаецца. Няспынна працягвае фарміравацца сетка філіялаў, рэгіянальных дыстрыб'ютэраў і дылераў.

Цэнтральны офіс фірмы RISO знаходзіцца ў самым сэрцы многамільённага Токіо.

Першакласнае даследчае абсталяванне і творчая атмасфера кампаніі прыцягваюць сюды таленавітых вучоных і інжынераў. Прадпрыемства Касумігаура спецыялізуецца па вытворчасці майстар-плёнкі і фарбы. Фірма RISO — адзіны вытворца лічбавых размнажальных апаратаў, які самастойна распрацоўвае і выпускае як майстар-плёнку, так і фарбу для абсталявання, якое вырабляе.

* * *

І пра тыдзень японскай культуры. Ён быў наладжаны і прымеркаваны спецыяльна да канферэнцыі. У рамках тыдня было падрыхтавана і праведзена многа розных мерапрыемстваў, якія дазволілі навучэнцам каледжа папоўніць свае веды пра таямнічую і цудоўную Японію. У першы дзень удзельнікі канферэнцыі мелі магчымасць наведаць выставу творчых работ навучэнцаў, прысвечаных краіне Узыходзячага Сонца. "Мы малюем Японію" — такую назву мела выстава. Многія работы дзяцей прыводзілі гасцей у захапленне і зачараванне, яны нібыта нагадвалі нам, дарослым, пра момант ісціны. І галерэю дзіцячай творчасці не хацелася пакідаць.

Зразумела, што адкрыццю тыдня папярэднічала напружаная праца педагогаў і навучэнцаў. Напрыклад, што такое арыгамі? На працягу двух тыдняў вучні малодшых і сярэдніх класаў спасцігалі складанае, але цікавае і захапляючае майстэрства работы з папяровым лістом. У руках творчага чалавека — а дзеці гэта і спасцігалі — папяровы ліст пераўтвараецца ў вельмі пластычны і выразны матэрыял, з якога можна вырабіць неверагодныя рэчы — маленькія шэдэўры мастацтва. Яны былі вывешаны ў фае каледжа, радавалі вока і грэлі душу гасцей.

Падчас тыдня для малодшых вучняў быў наладжаны прагляд японскіх мультыплікацыйных фільмаў, прайшлі заняткі студыі арыгамі, японскай керамікі і паэтычнага клуба, на якім вучні чыталі хоку беларускіх і вядомых японскіх паэтаў, паслухалі вядомага беларускага паэта Уладзіміра Арлова, які прыйшоў да навучэнцаў на свята японскай культуры і паэзіі. У адзін з дзён тыдня адбылася сустрэча навучэнцаў каледжа з пераможцамі міжнароднага конкурсу жывапісу ў Японіі 2000 года — Аляксандрам Даманавым і Лідзіяй Лясніковай. Прадстаўніца фонду Чыро ў нашай краіне, кіраўнік інфацэнтра японскай культуры спадарыня М.Тацумі правяла з навучэнцамі каледжа гутаркі пра мастацтва Японіі. Размова ішла пра японскую мініяцюру — статуэтку нэцке, традыцыйнае японскае адзенне — кімано, каліграфію.

У каледжы была наладжана выстава кімано, японскай лялькі, дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва эпохі Эдо.

А ў апошні дзень адбылося свята японскага баявога мастацтва — паказальныя выступленні байцоў. Пераможцы ўсіх праведзеных конкурсаў тыдня атрымалі ўзнагароды. А напрыканцы адбылося ўрачыстае ўручэнне каледжу мастацтваў сталіцы паліграфічнага комплексу ад фірмы "RISO", на якім адразу ж убачыў свет першы нумар уласнай газеты "Школьны экспрэс". У ім падрабязна распавядаецца пра тое, як прайшоў тыдзень Японіі ў каледжы мастацтваў.

Святлана БЕНЬ.

Ведай нашых!

Пра "Агні юнацтва" і не толькі...

Капыльская дапаможная школа-інтэрнат размешчана ў вёсцы Сінячова. Сёння тут жывуць і вучацца 135 дзяцей з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця з усіх раёнаў Міншчыны. Дружны калектыў дзевяцігодкі, які ўжо шмат гадоў узначальвае Раіса Паўлаўна Шпакоўская, робіць усё магчымае і немагчымае, каб у наш няпросты час хлопчыкі і дзяўчынкі адчувалі сябе ўтульна, па-сямейнаму, каб не толькі авалодвалі навучальнымі прадметамі, але і ўмелі з карысцю праводзіць свой вольны час.

Для гэтага Аляксандр Іванавіч Нікалаевіч стварыў струнны аркестр, Святлана Васільеўна Баравікова праводзіць заняткі гуртка жывапісу, а Ганна Мацвееўна Ліпай кіруе гуртком фларыстыкі. Цікавыя работы выхаванцаў можна бачыць і на школьнай выставе, і ў класах, і ўспальных пакоях. Настаўнікі разам з вучнямі прыгожа аздобілі калідоры. Усюды шмат кветак, чыста і ўтульна. Любяць вучні працаваць і на прышкольным участку, дзе штогод вырошчваецца ладны ўраджай капусты, памідораў, агуркоў, іншай агародніны.

Школа не замыкаецца праведзеннем уласных выхаваўчых мерапрыемстваў, якіх, дарэчы, тут праходзіць шмат. Каб сябе паказаць і на другіх паглядзець (а вясковыя школьнікі часта абдзелены гэтым!), і праводзіцца ў Капыльскай дапаможнай вось ужо трэці год запар фестываль мастацкай самадзейнасці "Агні мастацтва", які адбыўся ў канцы снежня мінулага года. Яго ініцыятар і арганізатар — настаўнік матэматыкі Мікалай Пятровіч Майсюк. Ён і сцэнарый свята рыхтуе, і падарункі, і ўзнагароды знаходзіць. Галоўнае, што ніхто з удзельнікаў не бывае абдзелены сувенірамі. На папярэднія фестывалі збіраліся ўдзельнікі з сямі школ, а на гэты з-за транспартных праблем прыехалі толькі з трох. Фундатарамі мерапрыемства сталі рэспубліканскія выдавецтвы "Мастацкая літаратура", "Полымя", "Беларусь" і "Юнацтва". Гэтаму няўрымсліваму чалавеку дапамагаюць таксама настаяцель Спаса-Вазнясенскай царквы горада Капыля айцец Багдан, раённы і абласны камітэты БПСМ. Між іншым, сам Мікалай Пятровіч добра спявае, піша вершы. Яго допісы пра сваіх землякоў часта можна сустрэць на старонках мясцовай раённай газеты "Слава працы". Ён член літаб'яднання "Вясёлка" пры вышэйназваным выданні. Аматар спорту.

Гэтым разам у "Агнях юнацтва-2000" прымалі ўдзел вучні Лясноўскай Слабадакучынскай, Старыцкай сярэдніх школ і, зразумела, гаспадары. Выступленні праходзілі ў намінацыях "Саліст", "Вакальная група", "Інструментальная музыка", "Харэаграфія". Вялі праграму педагогі Мікалай Майсюк і Ірына Гуцько.

У склад аўтарытэтнага журы ўваходзілі дырэктар школы Раіса Паўлаўна Шпакоўская, хормайстар раённага Цэнтра культуры Таццяна Аляксандраўна Хілько, намеснікі дырэктараў па выхаваўчай рабоце Слабадакучынскай і Лясноўскай сярэдніх школ Валянціна Паўлаўна Кандыбовіч, Валянціна Пятроўна Піліпчык, работнікі РАА, настаўнікі музыкі і інш. Працяглымі апладысментамі ўзнагароджвалі гледачы выступленні Машы Чыжык, Марыны Шалік, Сяргея Зяньковіча з Ляснога, Вольгі Гарэльскай, Кацярыны Кукраш, Марыны Ліннік — вучаніц Слабадакучынскай сярэдняй школы, Каці Чэрнік, Наталлі Каспяровіч, Дзмітрыя Лашука са Старыцы.

Незабыўныя ўражанні пакінулі песні і танец у сучасных рытмах, якія выконвалі Хрысціна Гацко і Таццяна Прыма з Капыльскай дапаможнай школы-інтэрната. Усе яны ўзнагароджаны дыпломамі фестывалю і каштоўнымі падарункамі — кнігамі. Удзельнікі свята частаваліся прысмакамі за салодкім сталом. А раз'ехаліся з надзеяй аб традыцыйным фестывалі "Агні юнацтва-2001".

У гутарцы з Мікалаем Пятровічам Майсюком, у адрас якога напрыканцы мерапрыемства прадстаўнікі школ выказалі словы ўдзячнасці за арганізацыю і правядзенне фестывалю, высветлілася, што на гэтым яго ініцыятывы не заканчваюцца. Так, у мінулым навучальным годзе ў Песачанскай сярэдняй школе пры яго непасрэдным удзеле і зноў жа па яго ініцыятыве прайшла сустрэча выпускнікоў-адзінаццацікласнікаў суседніх сярэдніх школ. Мерапрыемства атрымала назву "Вытокі". Сёлета ў красавіку "Вытокі" плануецца правесці ў Слабада-Кучынцы.

Гаворачы пра запамінальныя падзеі мінулага года ў асабістым жыцці, Мікалай Пятровіч адзначыў паспяховае заканчэнне яго дачкой Вольгай медвучылішча і яе ўладкаванне на працу ў абласную дзіцячую клінічную бальніцу, а таксама паступленне сына Сяргея ў Беларускую політэхнічную акадэмію. І хоць дзеці Майсюка не выбралі бацькоўскую прафесію педагога, спадзяёмся, што і ў іх думках і сэрцах дастойнае месца знойдуць дабрыня, спагадлівасць, чуласць, а яшчэ — апантанасць і вечны неспакой.

Мікалай ЛОСІК,
арганізатар аддзела адукацыі Капыльскага райвыканкама,
член Саюза журналістаў Рэспублікі Беларусь.

НА ЗДЫМКУ: М.П.Майсюк са сваімі вучнямі.

Фота Івана ІГНАТЧЫКА.

Адукацыйныя тэхналогіі ў пытаннях і адказах

У адным з папярэдніх выпускаў "Настаўніцкай газеты" (30 лістапада 2000 года) аўтарам артыкула дадзены адказы на пытанні педагогаў пра сучасныя адукацыйныя тэхналогіі (САТ). Ішла размова пра гуманістычны і ведавы патэнцыялы тэхналогій, іх адрозненне ад традыцыйнай практыкі, ступень навізны, адмоўныя і станоўчыя наступствы іх "ўкаранення" ў школы. На жаль, дыялог аўтараў пытанняў і адказаў адбываецца не ў рэальным часе, і нельга адразу пачуць пярэчанні, развіваючыя думкі, просьбы нешта ўдакладніць, патлумачыць. Але зноў паўстаюць пытанні (падчас лекцый, у пісьмах на адрас, які намі ўказаны ў папярэднім артыкуле). І мы працягваем размову.

6. Якія суадносіны паміж паняццямі: "методыка", "метады навучання", "педагагічная тэхналогія", "тэхналогія навучання", "адукацыйная тэхналогія"!?

Размежаваць гэтыя паняцці вельмі важна (добра, калі прафесіяналы адукацыі размаўляюць на адной мове), але складана, паколькі, па-першае, існуе мноства азначэнняў гэтых паняццяў; па-другое, мала месца ў газетным артыкуле, і ёсць пэўная рызыка раззлаваць тых, хто думае інакш. Таму буду адказваць коратка і звярнуся да аўтарытэтных крыніц. "Методыка — гэта педагагічная навука, якая даследуе заканамернасці навучання пэўнаму вучэбнаму прадмету"; "Метады навучання — спосабы работы настаўніка і вучняў, пры дапамозе якіх дасягаецца авалоданне ведамі, уменнямі і навыкамі, фарміруецца светапогляд вучняў, развіваюцца іх здольнасці" (Педагогическая энциклопедия. Т.2. — М.: изд-во "Советская энциклопедия", 1965). Паняцце "методыка" выражае механізм выкарыстання комплексу метадаў, прыёмаў, сродкаў і ўмоў навучання і выхавання вучняў.

Практычным увасабленнем методыкі з'яўляецца план урока настаўніка, дзе прапісваецца, у прыватнасці, пэўная паслядоўнасць этапаў, дзеянняў педагога, а іншы раз — і вучняў. "Любое планаванне, а без яго не абысціся ў педагагічнай дзейнасці, пярэчыць экспромту, дзеянням па натхненню, па інтуіцыі, гэта значыць з'яўляецца пачаткам тэхналогіі" (гл. В.П.Беспалько. Слагаемые педагогической технологии. — М.: Педагогика, 1998). Важна адзначыць, што толькі "пачаткам тэхналогіі", бо агульнапрызнана, што ёсць шэраг прыкмет, якія менавіта і вызначаюць педагагічную тэхналогію, адрозніваюць яе ад традыцыйнага навучання:

* дыягнастычнае мэтавызначэнне: планаванне вынікаў навучання праз дзеянні вучняў, якімі яны валодаюць на працягу пэўнага фрагмента вучэбнага працэсу. Гэтыя дзеянні запісваюцца дзеясловамі: пазнаюць, даюць азначэнне, называюць, выражаюць, разлічваюць, прыводзяць прыклады, параўноўваюць, прымяняюць і г.д. Мэты могуць быць вызначаны таксама з дапамогай сістэмы рознаўзроставых задач;

* наяўнасць пэўнага тэхналагічнага ланцужка педагагічных і вучэбных дзеянняў, якія прыводзяць да запланаванага выніку;

* заснаванасць кожнай цэласнай тэхналогіі на адной або на некалькіх псіхолага-педагагічных тэорыях (*развіццёвага навучання па Эльконіну-Давыдаву* — на тэорыях зместавага абагульнення, вучэбнай дзейнасці; *праграмнага навучання* — на тэорыі біхевіярызму; *модульнага навучання* — на тэорыі паэтапнага фарміравання разумовых дзеянняў і г.д.);

* магчымасць узнаўлення тэхналогіі любым настаўнікам, паколькі тэхналогія будуецца на аб'ектыўных — навуковых падставах, якія не залежаць ад асобы педагога;

* наяўнасць дыягнастычных працэдур, якія ўтрымліваюць паказчыкі і інструментарый вымярэння вынікаў. Гэтыя працэдуры ўяўляюць сабой уваходны, бягучы і суміруючы татальны кантроль, які патрэбен для карэкцыі ведаў, уменняў вучняў і для самога педагагічнага працэсу.

Паняцці "педагагічная тэхналогія" і "тэхналогія навучання" блізкія па сэнсу. Іх разумеюць як "строга навуковае праектаванне і дакладнае ўзнаўленне педагагічных дзеянняў, якія забяспечваюць дасягненне запланаваных вынікаў" (гл.Сластенин В.А. Педагогика. — М.: Школа-Пресс, 1997. - с.330). Істотна адрозніваецца ад іх сэнс адукацыйнай тэхналогіі: гэта "... — не іншая назва педагагічнай тэхналогіі, а іншая тэхналагічная парадыгма, якая нарадзілася ў наш час — у дзевяностых гадах нашага стагоддзя. Яна з'яўляецца асобасна-арыентаванай і не падзяляе навучанне, выхаванне і развіццё, рэалізуе дзейнасна-каштоўнасныя стандарты..." (гл. Гузеев В.В. Можно ли построить полностью детерминированный образовательный процесс // Школьные технологии. — 2000. — №1.). Мэтамі адукацыйнай тэхналогіі з'яўляюцца не толькі сукупнасць ведаў і спосабаў дзейнасці па вучэбнаму прадмету, засвойваць якія патрабуе вучэбная праграма, але і універсальныя здольнасці вучняў. Пра апошнія гаварылася ў папярэднім артыкуле (гл. адказ на пытанне 2).

7. Ці можна прымяняць асобныя элементы той або іншай адукацыйнай тэхналогіі?

Можна разглядаць тры магчымасці ў засваенні і прымяненні адукацыйных тэхналогій:

Па-першае, прымяненне асобных элеметаў з розных тэхналогій. Пры гэтым, думаецца, важна разумець, што ўключэнне настаўнікам у сваю дыдактычную сістэму пэўных метадаў і прыёмаў з арсенала той або іншай тэхналогіі можа быць як карысным, так і шкодным. Калі гэтыя прыёмы і метады будуць для традыцыйнага вучэбна-выхаваўчага працэсу арганічнымі (не дэфармуюць яго так, што атрымаецца набор элементаў, а не збалансаваная сістэма), то можна прагназаваць павышэнне выніковасці навучання. Карысным на наш погляд, будзе прымяненне дыягнастычнага, карэкціруючага кантролю і самакантролю вучэбных дасягненняў вучняў; розных матывуючых сітуацый, якія характэрны для асобасна-арыентаваных тэхналогій.

Па-другое, прымяненне на асобных уроках лакальных тэхналогій, напрыклад, праектнага навучання, французскіх педагагічных майстэрань, дальтон-тэхналогіі і г.д. Частата іх выкарыстання вызначаецца настаўнікам зыходзячы з педагагічнай мэтазгоднасці і ступені валодання ім пэўнай тэхналогіяй.

Па-трэцяе, прымяненне цэласных тэхналогій: развіваючага, модульнага, праграмаванага навучання, інтэгральнай і г.д. У гэтым выпадку пераважная большасць урокаў праводзіцца ў межах адной тэхналогіі.

8. Укажыце межы прымянення сучасных адукацыйных тэхналогій. Ці магчыма іх выкарыстанне ў школах з малой колькасцю вучняў у класах?

Калі я правільна зразумеў, аўтараў пытання цікавіць, для якіх прадметаў, настаўнікаў, вучняў і школ падыходзяць САТ? На гэтае пытанне коратка адказаць складана, бо свет тэхналогій вельмі разнастайны і розныя ўмовы іх эфектыўнага прымянення.

Абмяркуем спачатку, якія школьныя прадметы можна выкладаць з дапамогай САТ. У залежнасці ад таго, які змест з'яўляецца асноўным кампанентам прадметаў, іх (прадметы) умоўна падзяляюць на тры групы: 1) навуковыя веды (фізіка, біялогія, хімія, геаграфія); 2) спосабы дзейнасці (матэматыка, інфарматыка, мова, чарчэнне, фізкультура); 3) каштоўнасныя арыенціры (выяўленчае мастацтва, літаратура, музыка). Прадметна-арыентаваныя тэхналогіі маюць адмежаваны характар: яны эфектыўныя для большасці прадметаў першых дзвюх груп. Можна назваць спецыфічнымі тыя тэхналогіі, якія прымяняюцца для аднаго-двух прадметаў, напрыклад, толькі фізкультуры і рытмікі. У той жа час універсальнымі па сутнасці з'яўляюцца асобасна-арыентаваныя тэхналогіі, паколькі іх можна выкарыстоўваць практычна на ўсіх прадметах.

Існуюць пэўныя патрабаванні да настаўнікаў, якія вырашылі прымяняць на сваіх уроках САТ. Назавём некаторыя з іх. Па-першае, для такога педагога павінны быць натуральнымі адчуванне ўнутранай свабоды і творчы стыль дзейнасці, бо "свабода" і "развіццё" — гэта асноўныя катэгорыі гуманістычнай педагогікі. Другое патрабаванне — мабільнасць, якая тут разглядаецца як здольнасць адмовіцца ад тых або іншых псіхалагічных і прафесійных стэрэатыпаў. Далей, гэта — рэфлексіўныя і праектна-канструктарскія здольнасці, без якіх немагчымы аналіз уласнай практыкі, і праектаванне (або адаптацыя да пэўных умоў) тэхналогіі. Яшчэ адно патрабаванне — унутраная дысцыпліна, без якой нельга забяспечыць строгае выкананне "правілаў" пэўнай тэхналогіі.

Ёсць меркаванне, што САТ прыгодныя толькі для гімназій і ліцэяў, у якія "сабралі" лепшых вучняў. Сапраўды, прымяненне ў гэтых навучальных установах адукацыйных тэхналогій забяспечвае павышэнне ўзроўню ведаў, уменняў і універсальных здольнасцей гімназістаў і ліцэістаў. Больш таго, высокі інтэлектуальны ўзровень гэтых вучняў дазваляе ім хутка авалодаць адпаведнымі працэдурамі самой адукацыйнай тэхналогіі, што робіць навучальна-выхаваўчы працэс яшчэ больш эфектыўным.

Што тычыцца звычайных класаў і школ, у якіх навучаюцца вучні вельмі розных здольнасцей, вучэбных дасягненняў, каштоўнасных арыентацый, то можна сцвярджаць, што САТ — гэта тое, што можа ім істотна дапамагчы ў павышэнні выніковасці педагагічнага працэсу. Менавіта дзякуючы САТ знікае праблема "дзеці не жадаюць вучыцца", паколькі асобасна-арыентаваныя тэхналогіі будуюцца на ўнутранай матывацыі, на патрэбах дзяцей (ва ўзаемінах, самасцвярджэнні, пазнанні, дзейнасці, гульні, самаацэнцы, павазе да сябе і г.д.), на матывуючых сітуацыях, якія ўцягваюць кожнага вучня ў пазнавальную дзейнасць. (Заўважым тут, што якраз для ўстаноў новага тыпу праблема матывацыі не з'яўляецца такой актуальнай, як для агульнаадукацыйных школ).

Для вельмі малалікіх класаў істотным абмежаваннем на прымяненне САТ з'яўляецца немагчымасць выкарыстання групавой работы вучняў, якая з'яўляецца важным элементам, напрыклад, інтэгральнай тэхналогіі кааператыўнага навучання і некаторых іншых. Але гэтае абмежаванне не з'яўляецца вырашальным.

9. Назавіце перашкоды на шляху аасваення і прымянення педагогамі САТ.

Гэтыя перашкоды можна аб'яднаць у некалькі груп:

1) нарматыўна-прававыя і адміністратыўныя:

* перагружанасць навучальных праграм, што абмяжоўвае магчымасць прымянення рэфлексіўных, камунікатыўных, герменеўтычных трэнінгаў, якія характэрны для асобасна-арыентаваных тэхналогій;

* "няпісанае правіла" аб неабходнасці вялікай накапляльнасці адзнак у класным журнале;

* абмежаванасць магчымасцяў кіраўніцтва школ і органаў адукацыі для стымулявання інавацыйнай дзейнасці настаўнікаў;

* прымяненне спосабаў "укаранення" новых тэхналогій, якія супярэчаць зместу гэтых тэхналогій;

2) настаўніцкія:

* наяўнасць у многіх педагогаў псіхалагічных, узроставых і прафесійных стэрэатыпаў, што выражаецца, напрыклад, у наступных рэакцыях: "няхай гэта робяць маладыя", "гэта чарговая мода", "гэта было заўсёды, але сёння толькі называюць новымі словамі", "якая можа быць творчасць за такія грошы" і г.д.;

* недахоп у многіх настаўнікаў адпаведных педагагічных кампетэнцый: аналітычных, праекціровачных, камунікатыўных, рэфлексіўных і г.д., што, безумоўна, нельга лічыць віной педагогаў;

* памылковае ўяўленне некаторымі настаўнікамі, што прымяніць тую або іншую тэхналогію даволі проста. Пры гэтым спроба правесці ўрок з дапамогай якой-небудзь тэхналогіі часта прыводзіць да дрэнных вынікаў навучання, дыскрэдытацыі тэхналогіі і вульгарызацыі ідэй, на якіх яна будуецца;

3) падрыхтоўкі і павышэння кваліфікацыі настаўнікаў:

* учарашнія студэнты, як правіла, больш-менш добра падрыхтаваны для ажыццяўлення традыцыйнай адукацыйнай практыкі і не валодаюць адукацыйнымі тэхналогіямі;

* у ІПК праводзяцца ў асноўным базавыя курсы, вучэбным планам якіх прадугледжана толькі агульнае знаёмства з тэхналогіямі. Трэнінгавыя курсы па авалоданню канкрэтнай тэхналогіяй праводзяцца вельмі рэдка, што тлумачыцца малалікасцю выкладчыкаў-трэнераў, якія дасканала валодаюць пэўнай тэхналогіяй і здольны забяспечыць яе засваенне групай удзельнікаў курсаў;

* формы і метады засваення настаўнікамі САТ, якія прымяняюцца на курсах і на розных метадычных семінарах, часта не адпавядаюць зместу саміх тэхналогій;

4) вучэбна-метадычнага забеспячэння:

* у школах, метадычных кабінетах, ВНУ, ІПК вельмі мала ўзораў тэхналогій (тэкстаў, відэафільмаў), паколькі ў нашай краіне практычна няма метадыстаў, якія б на сталай аснове займаліся распрацоўкай гэтых тэхналогій, пераводзілі б навуковыя распрацоўкі, разлічаныя на ўзровень урока, канкрэтную педагагічную практыку;

* метадычная літаратура, у якой асвятляецца тэорыя і практыка тэхналагізацыі адукацыі, з'яўляецца маладаступнай для многіх кіраўнікоў школ і настаўнікаў;

* абмежаваныя магчымасці педагогаў у тыражаванні матэрыялаў да ўрокаў;

* абмежаваныя магчымасці прымянення камп'ютэраў пры выкладанні асноў навук.

10. Назавіце ўмовы эфектыўнага прымянення тэхналогій.

Тут можна адказаць вельмі коратка: каб стварыць спрыяльныя ўмовы, патрэбна зняць пералічаныя перашкоды. У адзін момант гэта зрабіць цяжка. Патрэбна мэтанакіраваная, сістэмная праца настаўнікаў, кіраўнікоў адукацыі, метадыстаў, выкладчыкаў ВНУ, ІПК.

Мікалай ЗАПРУДСКІ,
загадчык кафедры педагогікі Акадэміі паслядыпломнай адукацыі.

Паэтычны каляндар

Джозэф Рэдзьярд Кіплінг

(1865 — 1936)

Споўнілася 135 гадоў з дня нараджэння вядомага англійскага пісьменніка і паэта, аўтара знакамітых апавяданняў пра хлопчыка Маўглі, лаўрэата Нобелеўскай прэміі Джозэфа Рэдзьярда Кіплінга.

* * *

Я не быў на Амазонцы,
Марыць — марыў інады.
Толькі "Дон" і "Магдалена"
Часта плаваюць туды.
І ходзяць судны белыя
Па роўнядзі вады.
Па ёй плывуць у Рыа,
Плывуць, плывуць у Рыа,
Паплыць і мне б у Рыа,
Пакуль я малады.

Штотыдзень судны белыя
Плывуць туды, адтуль.
Плывуць паволі ў Рыа,
Так, так, плывуць у Рыа,
Плывуць папраўдзе ў Рыа,
І я хацеў бы ў Рыа,
Не пастарэў пакуль.

Пабачыць ягуараў
Я з дзён дзіцячых марыў.
Ці ўбачу ягуараў злых,
Ці ўбачу чарапах,
Што спяць у панцырах сваіх
На залатых пясках?
І, можа, не пабачу іх,
Пакуль не буду ў Рыа.
Так, так, не буду ў Рыа.
Ну а не буду ў Рыа,
Я не пабачу іх.

Калі

Калі ты не разгубішся
дарэшты,
Як людзі страцяць
веру пакрысе,
Нікога і ні ў чым
не папракнеш ты,
Хоць на цябе паказваюць усе.
Калі ты не стамляешся
ў чаканні,
Маною не адказваеш усім
І не імкнешся быць
у дараванні,
Як і ва ўсім, і мудрым
і святым.

Калі і ў захапленні
будзеш горды,
І розум твой не закране яно,
І поспех ці няўдача —
будзеш цвёрды,
Нібы цану ім ведаеш даўно.
Калі табою сказанае слова
Супроць цябе пачне
ўжываць махляр,
І, страціўшы набытак,
з сілай новай
Ты панясеш ранейшы
свой цяжар.
Калі аддаць гатовы
канчаткова
Усё, што ты любіў
і звыкся з чым,
Усё прайграць
і ўсё пачаць нанова,
Сябе не папракаючы
ні ў чым.
Калі сарвеш ты нервы,
сэрца, жылы,
Ды крок назад не зробіш
у жыцці,
Хаця з гадамі стане
меней сілы,
І толькі воля
падштурхне ісці.

Калі ў натоўпе будзеш
сам сабою,
Пры каралі з народам
зможаш быць
І, звыкшы думкай
даражыць любою,
Нідзе не будзеш
галаву хіліць.
А як увойдуць хвілі
ў твой ужытак,
Хоць у разлік іх не бяруць
спрадвек,
Тады Зямля, мой хлопчык, —
твой набытак
І, больш таго, тады —
ты Чалавек.

* * *

Больш слуг такіх мне
не знайсці:
Усё, што я спасціг,
Пачуў і ўбачыў у жыцці,
Я ведаю ад іх.

Яны мне служаць аднаму,
Не падвядуць нідзе.
Завуць іх Што, Калі, Чаму,
Ды Хто, ды Як, ды Дзе.

Я іх ва ўсе куткі зямлі —
На ўсход і захад шлю.
Каб абысці яны маглі
І моры, і зямлю.

А вось асоба ёсць адна,
Занятая сабой,
Сто сорак тысяч слуг з відна
Да ночы служаць ёй.

Прачнецца —
і бягуць няўзнак
Па слову аднаму
Сем тысяч Дзе,
шэсць тысяч Як
І тысяч сто Чаму.

З англійскай мовы пераклаў Яўген МІКЛАШЭЎСКІ.

Малюнак Алега ПАПОВА.

Васіль НАЙДЗІН

А сэрца, чуеце, як тахкае?..

Не ведаю, што там казалі пра выхаванне Песталоці і Макаранкі, але сам я прыйшоў да высновы: без папругі сын школу не скончыць. Не дагрызе да канца граніт навукі.

Ды калі б і мне бацька не памагаў вучыцца рамянём, не займеў бы атэстат.

Бывала, "паразмаўляе" ён са мной, як трэба, і пачынаеш вучыцца. Глядзіш, тое-сёе і прыдумаецца. Дзе па шпаргалцы, дзе па падказцы — так і лез уверх.

Асцярожны быў. На адным экзамене так шпаргалку затоўк у вуха — дактароў выклікалі. Але пяцёрку паставілі — пашкадавалі...

І дырэктару школы аднойчы з рагаткі ў лоб папаў. Дзве гадзіны ў настаўніцкай шукалі гумкі. Але не знайшлі. Я іх праглынуў. А назаўтра страляў па завучу.

Адным словам, я хітры быў.

І сын кемлівы. Хоць і ідзе маё выхаванне ўразрэз з педагогікай, але глядзіш — у дзённіку з'явілася пяцёрка.

Падцёр ужо...

У школе, наогул, лягчэй, чым у жыцці. Там можна знайсці выйсце. А на рабоце дакумент падатрэш не заўсёды. Вакол эксперты. Кроку без іх не ступіш. А калі што-якое, так цябе навучаць, умомант сядзеш.

Розум, значыць, усюды цяпер патрэбен.

Таму ў прынцыпе я не супраць лозунга "Век жыві — век вучыся". Але навошта ж так многа! Прыехаў учора з курсаў, а сёння табе кажуць — ляці на семінар.

Наб'еш пад самую завязку багаж ведаў на семінары, як новае ўказанне: едзьце тэрмінова на перакваліфікацыю!

Потым вучыся па новай. І перавучвайся наадварот.

Шчыра кажучы, на гэту вучобу здароўя не хапае. Ныркі селі. Пячонка па вечарах трашчыць. І сэрца, чуеце, як тахкае...

А куды ж ты дзенешся?! Пасля кожнага заліка і экзамена ўсе кажуць: кульнём па маленькай... А наліваюць у цэбры.

Там не падманеш. І не падатрэш. Усё, што наліваюць, трэба праглынуць.

На розных сімпозіумах, канферэнцыях і сустрэчах па абмене вопытам работы дыхаецца лягчэй. Ні табе залікаў, ні экзаменаў. Ведай справу — налівай! Пакуль увавчу не пацямнее.

Так што не заўсёды, таварыш, вучэнне — святло.

Безумоўна, у каго здароўе конскае, і ўсё ў яго атрымліваецца — у сэнсе "налівай", — то такіх трэба без размоў залічваць у штат. І пускаць па лініі навукі. А калі чалавек здароўем слабы, і нічога ні ў чым не шурупіць — няхай, як я, сядзіць і кіруе.

Рэспубліканскі цэнтр фізічнага выхавання і спорту навучэнцаў і студэнтаў Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь выказвае глыбокае спачуванне намесніку дырэктара Юрыю Мамедгасанавічу Керымаву з прычыны смерці МАЦІ.

Праграма тэлеперадач на тыдзень

ПАНЯДЗЕЛАК, 15 СТУДЗЕНЯ

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

6.30 Добрай раніцы, Беларусь!
7.00, 9.00, 11.00, 13.00, 18.00, 23.35 Навіны.
7.10 Добрай раніцы, Беларусь!
8.00 Рэзананс.
9.15 Тэлебарометр.
9.30 Здароўе.
10.00 "Што сказаў нябожчык". Серыял.
11.15 "Усе мае дзеці".
12.00 "Легенда пра Беласнежку". Мультсерыял.
13.10 Маст. фільм "Мой выбраннік".
14.35 Урокі Н. Наважылавай. 15.00 Навіны.
15.15 "Ліловы шар". Маст. фільм для дзяцей.
16.35 Тэленавігатар.
16.55 "Усе мае дзеці".
17.40 "На шляху ў XXI стагоддзе". Тэленарыс.
18.15 Палітычныя дыялогі.
18.40 Зона Ікс.
18.50 Трагікамедыя "Месяцавы тата".
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.30 Падзея.
21.50 "Што сказаў нябожчык". 22.40 Стадыён.
23.05 Планета "АРТ".
23.50 "СТБ — 24 гадзіны".

ГРТ

15.55 "Паветраныя замкі". Серыял.
17.00, 23.30 Навіны.
17.25 "Апошні прытулак". Спецрэпартаж.
17.45 Чакай мяне.
18.45 "Скарлет".
19.45 Добрай ночы, малышы! 20.00 Час.
21.00 Серыял "X-files".
22.45 Пагляд.
23.45 Серыял "Чалавек ніадкуль".

РАСІЯ

16.00, 19.00, 22.00 Весткі.
16.30 Фільм "Іосіф". 1-я серыя.
18.00 "Гісторыя кахання".
19.30 Падрабязнасці.
19.50 "Аншлаг" і К.
21.00 "Планета КВЗ".
21.35 М. Жванецкі. "Простыя рэчы".
22.30 Пасля "Вестак".
22.40 "Профіль забойцы".
23.35 "Вельмі вялікі тэніс".
0.00 "Дзяжурная часць".

КУЛЬТУРА

7.05 Навіны культуры.
7.20 Пасля навін...
7.40 Мультфільм.
8.25 Музычны экспромт.
8.35 Гора разуму.
9.35 "Моцарт-танга". Харэаграфія Марыса Бежара.
10.35 "Эмілі". Серыял.
11.30 Навіны культуры.
11.40 "Першы снег". Маст. фільм.
13.30 Навіны культуры.
13.45 Тэлефестываль "Залаты бубен-2000".
14.15 Сферы.
15.00 Навіны.
15.10 "Маленькі бадзяга".
15.35 "Вуліца майго дзяцінства".
15.45 Тэлеэнцыклапедыя.
16.00 Мультфільм.
16.15 В. Мандэльштам. "Я скажу тебе с последней прямотой...".
16.35 "Эмілі".
17.30 Навіны культуры.
17.40 "Свет авіяцыі".
18.05 "З канцэртнай залы". С. Франк. Саната для скрыпкі і фартэпіяна.
18.30 Былое ў асобах.
19.10 Вячэрняя казка.
19.30 Навіны культуры.
19.50 "Тамленне". Спектакль.
20.45 Пасля навін...
21.10 "Бацька Горыа". Мас. фільм.
22.58 Азбука этыкету.
23.00 Навіны культуры.

НТБ

5.00, 5.30, 5.45, 6.00, 6.30, 6.45, 7.00, 7.30 Сёння раніцай. 5.15, 7.15 Спорт, надвор'е.
5.20, 6.15 Крымінал.
5.35, 6.50 Вялікія грошы.
5.50, 7.20 У запас.
6.20, 7.45 Карданны вал.
6.35 Мультфільм.
7.55 "Агент нацыянальнай бяспекі-II".
9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 18.00, 21.00 Сёння.
9.25 "Каханне і тайны Сансет Біч".
11.30 Учора ў "Выніках".
12.45 Лялькі.
13.35 "Усяго".
14.00 Стары тэлевізар.
15.30 "Элен і рабяты".
16.35 У запас.
16.45 Футбольны клуб.
17.40 Крымінал.
18.25 Герой дня.
18.50 Серыял "Экстрадыцыя".
20.00 Прэм'ера НТБ. "Формула Піначэта, ці Народнае шчасце". Фільм А. Хабарава з цыкла "Навейшая гісторыя". Фільм 1-ы.
21.45 Тушыце святло.
21.55 Серыял "Народжаны злодзеем".
23.00 Сёння апоўначы.
23.30 "Антрапалогія".

АЎТОРАК, 16 СТУДЗЕНЯ

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

Тэхнічная прафілактыка да 15.00
15.00 Навіны (з сурдаперакладам).
15.10 "Сімба-футбаліст". Мультсерыял.
15.35 "Легенда пра Вільгельма Тэля". Серыял.
16.05 "5х5".
17.00 "Усе мае дзеці".
18.00, 23.35 Навіны.
18.20 Зона Ікс.
18.30 Гандбол. Чэмпіянат Еўропы. Мужчыны. Беларусь—Аўстрыя. Прамая трансляцыя.
20.00 Тэлевізійны Дом кіно. Свята беларускага кінематографа.
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.30 Падзея.
21.45 Спорт-кур'ер.
22.00 "Што сказаў нябожчык".
22.50 Ток-шоу "Будні".
23.50 "СТБ — 24 гадзіны".

ГРТ

8.00, 11.00, 14.00, 17.00, 22.25 Навіны.
8.15 "Паветраныя замкі".
10.10 "Апошні прытулак". Спецрэпартаж.
10.30 "Усе падарожжы каманды Кусто".
14.20 Цар гары.
14.45 ...Да шаснаццаці і старэй.
15.20 "Пакемон".
15.45 "Ералаш".
15.55 "Паветраныя замкі".
17.25 "Усе падарожжы каманды Кусто".
17.55 Як гэта было. Першая савецкая атамная бомба. 1949 год.
18.40 "Скарлет".
19.45 Добрай ночы, малышы!
20.00 Час.
21.00 Камедыя "Жывіце ў радасці".
22.25 "Трыумф-2001".
23.10 Камедыя "Бафі".

РАСІЯ

8.00, 10.00, 16.00, 19.00, 22.00 Весткі.
8.15 "Чорным па беламу".
8.20 "Дзяжурная часць".
8.35 "Тэлепузікі".
9.00 "Мануэла".
10.30 "Санта-Барбара".
16.30 "Іосіф". 2-я серыя.
18.00 "Гісторыя кахання".
19.30 Падрабязнасці.
19.50 Камедыя "Раксана".
21.50 С. Альтаў. "Абусім!".
22.30 Пасля "Вестак".
22.40 "Профіль забойцы".
23.30 Мужчына і жанчына.
0.15 "Дзяжурная часць".

КУЛЬТУРА

7.05 Навіны культуры.
7.20 Пасля навін...
7.40 "Легенда пра Ціля". Маст. фільм. Фільм 1-ы. Частка 1-я.
8.55 Спектакль "Антонія фон Эльба".
9.50 Музычны антракт.
10.00 "Памяці Урубеля". "Твой Вінсент". Дак. фільмы.
10.35 "Эмілі".
11.30 Навіны культуры.
11.40 "Монт-Арыоль". Маст. фільм. Частка 1-я.
13.30 Навіны культуры.
13.45 Тэлефестываль "Залаты бубен-2000".
14.15 Разам з Фафалем.
14.30 Рамантыка раманса.
15.10 "Маленькі бадзяга".
15.35 Тэлеэнцыклапедыя.
15.50 "Вуліца майго дзяцінства".
16.05 Справа жыццёвая.
16.35 "Эмілі".
17.30 Навіны культуры.
17.40 "Ноу-хау".
17.55 "Расійскі кур'ер".
18.20 "Цытаты з жыцця".
19.00 Вячэрняя казка.
19.10 "Ох, ужо гэтыя дзеткі". Мультсерыял.
19.30 Навіны культуры.
19.50 "Жылі-былі". Дак. фільм.
20.45 Пасля навін...
21.05 Сцэнаграма.
21.30 Легенда пра Ціля". Маст. фільм. Фільм 1-ы. Частка 1-я.
22.45 Мультфільм для дарослых.
22.58 Азбука этыкету.
23.00 Навіны культуры.

НТБ

5.00, 5.30, 5.45, 6.00, 6.30, 6.45, 7.00, 7.30 Сёння раніцай. 5.15, 7.15 Спорт, надвор'е.
5.20, 6.15 Крымінал.
5.35, 6.50 Вялікія грошы.
5.50, 7.20 У запас.
6.20, 7.45 Карданны вал.
6.35 Мультфільм.
7.55 "Экстрадыцыя".
9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 18.00, 21.00 Сёння.
9.25 "Каханне і тайны Сансет Біч".
11.25 Прыгодніцкі фільм "Тайная прагулка".
13.30 Крымінал.
14.00 Стары тэлевізар.
15.30 "Элен і рабяты".
16.30 У запас.
16.45 "Страсць".
17.40 Крымінал.
18.25 Герой дня.
18.50 "Экстрадыцыя".
20.00 "Формула Піначэта, ці Народнае шчасце". Фільм 2-і.
21.45 Тушыце святло.
21.55 "Народжаны злодзеем".
23.00 Сёння апоўначы.
23.30 "Антрапалогія".

СЕРАДА, 17 СТУДЗЕНЯ

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

6.30 Добрай раніцы, Беларусь!
7.00, 9.00, 11.00, 13.00, 18.00, 23.15 Навіны.
7.10 Добрай раніцы, Беларусь! 8.05 "Што сказаў нябожчык".
9.15 "Легенда пра Вільгельма Тэля".
9.40 Мультыклуб.
10.10 25-ы кадр.
10.30 "Баракты з бухты".
11.10 "Усе мае дзеці".
12.00 "Адысея каманды Кухто".
12.30 Крымінальнае дасье.
13.10 К. Райкін, М. Няёлава ў муз. фільме "Цень, ці Магчыма, усё абыдзецца".
15.00 Навіны (з сурдаперакладам).
15.10 "Сімба-футбаліст".
15.35 "Легенда пра Вільгельма Тэля".
16.05 "5х5".
17.00 "Усе мае дзеці".
18.15 "І іншыя афіцыйныя асобы".
18.25 Зона Ікс.
18.35 Фантастычны фільм "Пяты элемент".
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.30 Падзея.
21.45 Спорт-кур'ер.
22.00 "Што сказаў нябожчык".
22.50 "Сустрэча ў Траецкім" з А. Дамарацкім.
23.30 "СТБ — 24 гадзіны".

ГРТ

8.00, 11.00, 14.00, 17.00, 23.25 Навіны.
8.15 "Паветраныя замкі".
9.15 "Скарлет".
10.10 "Рускія афрыканцы". Спецрэпартаж.
10.25 "Усе падарожжы каманды Кусто".
14.20 Покліч джунгляў.
14.45 ...Да шаснаццаці і старэй.
15.20 "Пакемон".
15.45 "Ералаш".
15.55 "Паветраныя замкі".
17.25 "Усе падарожжы каманды Кусто".
18.00 Чалавек і закон.
18.45 "Скарлет".
19.45 Добрай ночы, малышы!
20.00 Час.
21.00 Фільм "Ніколі не размаўляй з незнаёмцамі".
22.40 "Віктар Цой. Прысвячэнне. КІНОпробы..." Канцэрт у "Алімпійскім". Частка 2-я.
23.40 "Бафі".

РАСІЯ

8.00, 10.00, 16.00, 19.00, 22.00 Весткі.
8.15 "Чорным па беламу".
8.20 "Дзяжурная часць".
8.35 "Тэлепузікі".
9.00 "Мануэла".
10.30 "Санта-Барбара".
16.30 Фільм "Маісей". 1-я серыя.
18.00 "Гісторыя кахання".
19.30 Падрабязнасці.
19.50 Баявік "Штэмп".
21.40 С. Альтаў "Абусім!".
22.30 Пасля "Вестак".
22.40 Цырымонія ўзнагароджання лаўрэатаў конкурсу "Асобы года-2000".
23.35 Фільм "Дэсціні ўключае радыё".
1.15 "Дзяжурная часць".

КУЛЬТУРА

9.05 "Легенда пра Ціля". Фільм 1-ы. Частка 2-я.
10.15 "Ніжагародскі Крэмль", "Кузьма Мінін. Пасляслоўе да лёсу". Дак. фільмы.
10.35 "Эмілі".
11.25 Азбука. Гаварыце па-руску.
11.30 Навіны культуры.
11.40 "Монт-Арыоль". Частка 2-я.
13.30 Навіны культуры.
13.45 Тэлефестываль "Залаты бубен-2000".
14.15 Разам з Фафалем.
14.30 Мультфільмы.
15.00 Навіны.
15.10 "Маленькі бадзяга".
15.35 Мультфільм.
15.45 Тэлеэнцыклапедыя.
16.00 "Кансіліум".
16.25 Усе суры Карана.
16.35 "Эмілі".
17.30 Навіны культуры.
17.40 Святло і цень.
18.05 Хто мы? "Рэформы па-руску".
18.30 "Пра час і пра сябе". Яўген Несцярэнка.
19.10 Вячэрняя казка.
19.29 Азбука. Гаварыце па-руску.
19.30 Навіны культуры.
19.50 "Сола трубы". Дак. фільм.
20.40 Пасля навін.
21.00 Апокрыф. "Літаратура і забароненыя тэмы".
21.25 "Легенда пра Ціля". Фільм 1-ы. Частка 2-я.
22.35 Мультфільм для дарослых.
22.58 Азбука этыкету.
23.00 Навіны культуры.

НТБ

15.00, 18.00, 21.00 Сёння.
15.30 "Элен і рабяты".
16.30 У запас.
16.45 "Страсць".
17.40 Крымінал.
18.30 Герой дня.
18.55 "Экстрадыцыя".
20.05 Зусім сакрэтна.
21.45 Тушыце святло.
21.55 "Народжаны злодзеем".
23.00 Сёння апоўначы.
23.30 "Антрапалогія".

ЧАЦВЕР, 18 СТУДЗЕНЯ

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

6.30 Добрай раніцы, Беларусь!
7.00, 9.00, 11.00, 13.00, 18.00, 23.45 Навіны.
7.10 Добрай раніцы, Беларусь! 8.05 "Што сказаў нябожчык". 9.10 "Легенда пра Вільгельма Тэля".
9.35 "Папялушка". Фільм-балет на музыку С. Пракоф'ева.
11.15 "Усе мае дзеці".
12.05 "Вялікае снеданне".
12.30 Дакументальны экран. "Зорачкі са Смалявіч".
13.15 "Клуб самазабойцаў, ці Прыгоды тытулаванай асобы". 1-я серыя.
14.20 "Сіла баскаў у Сан-Пале". Навукова-папулярны фільм (Міжнародны Французскі Канал).
15.00 Навіны (з сурдаперакладам).
15.10 "Сімба-футбаліст".
15.35 "Легенда пра Вільгельма Тэля".
16.05 "5х5".
17.00 "Усе мае дзеці".
18.15 "Тайныя спружыны палітыкі". Аўтарская праграма Ю. Азаронка.
18.35 Зона Ікс.
18.45 Кінадрама "Роля".
20.00 "Паказвае Беларусь". Відэафільм (паўтор ад 1 студзеня).
20.45 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.30 Падзея.
21.45 Спорт-кур'ер.
22.00 "Што сказаў нябожчык".
22.50 "Вечар з Мікалаем Баскавым". Муз. праграма.
24.00 "СТБ — 24 гадзіны".

ГРТ

8.00, 11.00, 14.00, 17.00, 23.30 Навіны.
8.15 "Паветраныя замкі".
9.15 "Скарлет".
10.10 "Апошнія дзеці тайгі". Спецрэпартаж.
10.25 "Усе падарожжы каманды Кусто".
14.20 Праграма "100%".
14.45 ...Да шаснаццаці і старэй.
15.20 "Пакемон".
15.45 "Ералаш".
15.55 "Паветраныя замкі".
17.25 "Усе падарожжы каманды Кусто".
18.00 "Працэс".
18.50 "Скарлет".
19.45 Добрай ночы, малышы!
20.00 Час.
21.00 Баявік "За апошняй рысай".
23.00 Праграма "Цывілізацыя".
23.45 "Бафі".

РАСІЯ

8.00, 10.00, 16.00, 19.00, 22.00 Весткі.
8.15 "Чорным па беламу".
8.20 "Дзяжурная часць".
8.35 "Тэлепузікі".
9.00 "Мануэла".
10.30 "Санта-Барбара".
16.30 "Маісей". 2-я серыя.
18.00 "Гісторыя кахання".
19.30 Падрабязнасці.
19.50 Вострасюжэтны фільм "Смяротная гульня".
21.45 С. Альтаў "Абусім!".
22.30 Пасля "Вестак".
22.40 "Профіль забойцы".
23.35 "Дзяжурная часць".
23.45 Гарачая дзесятка.

КУЛЬТУРА

7.05 Навіны культуры.
7.20 Пасля навін...
7.40 "Легенда пра Ціля". Фільм 2-і. Частка 1-я.
8.50 А. С. Пушкін. "Руслан і Людміла".
9.30 Ц. Хрэннікаў. Сюіта з музыкі да балета "Каханнем за каханне".
9.45 "Чорная ліса ў залатым полі", "Спартанец". Дак. фільмы.
10.30 "Эмілі".
11.28 Азбука. Гаварыце па-руску.
11.30 Навіны культуры.
11.40 "П'ер і Жан". Маст. фільм.
13.15 Музычны экспромт.
13.30 Навіны культуры.
13.45 Мульфільм.
14.05 Замежнае дак. кіно "Артур Мілер".
15.00 Навіны.
15.10 "Маленькі бадзяга".
15.35 Мультфільмы.
15.55 Тэлеэнцыклапедыя.
16.10 Профілі.
16.35 "Эмілі".
17.30 Навіны культуры.
17.40 Улада факта.
17.55 Магія кіно.
18.10 "Час музыкі".
18.35 Парыжскі часопіс. "Парыжскі суд над Азефам".
19.00 Вячэрняя казка.
19.10 "Ох, ужо гэтыя дзеткі". Мультсерыял.
19.30 Навіны культуры.
19.50 "Чорная ліса ў залатым полі", "Спартанец". Дак. фільмы.
20.45 Пасля навін...
21.05 Джазафрэнія.
21.30 "Легенда пра Ціля". Фільм 2-і. Частка 1-я.
22.45 Мультфільм для дарослых.
22.58 Азбука этыкету.
23.00 Навіны культуры.

НТБ

5.00, 5.30, 5.45, 6.00, 6.30, 6.45, 7.00, 7.30 Сёння раніцай. 5.15, 7.15 Спорт, надвор'е.
5.20, 6.15 Крымінал.
5.35, 6.50 Вялікія грошы.
5.50, 7.20 У запас.
6.20, 7.45 Карданны вал.
6.35 Мультфільм.
7.55 "Экстрадыцыя".
9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 18.00, 21.00 Сёння.
9.20 "Экстрадыцыя".
10.15 "Каханне і тайны Сансет Біч".
11.25 Фільм "Майская ноч, ці Тапельніца".
12.25 "Асяроддзе".
12.50 Мультфільм.
13.30 Служба выратавання.
14.00 Стары тэлевізар.
15.30 "Элен і рабяты".
16.30 У запас.
16.45 "Страсць".
17.40 Крымінал.
18.25 Герой дня.
18.50 "Экстрадыцыя".
19.55 Незалежнае расследаванне.
21.45 Тушыце святло.
21.55 "Народжаны злодзеем".
23.00 Сёння апоўначы.
23.30 "Антрапалогія".

ПЯТНІЦА, 19 СТУДЗЕНЯ

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

6.30 Добрай раніцы, Беларусь!
7.00, 9.00, 11.00, 13.00, 18.00, 23.15 Навіны.
7.10 Добрай раніцы, Беларусь!
8.05 "Што сказаў нябожчык". Серыял (Расія).
9.15 "Легенда пра Вільгельма Тэля". Серыял.
9.40 Прэм'ер-парад.
10.10 Мультфільм.
10.30 "Хрэсьбіны". Дак. фільм.
10.45 Слова мітрапаліта Філарэта на Свята Хрышчэння Гасподня.
11.15 "Усе мае дзеці".
12.00 Анджэй Вайда ў праграме "Новая калекцыя".
12.30 Арсенал.
13.10 "Клуб самазабойцаў, ці Прыгоды тытулаванай асобы". Маст. фільм. 2-я серыя.
14.15 "Транскарпацце-2000". Дзённік Садружнасці. Дак. фільм.
14.35 Сфера. Навукова-папулярная праграма.
15.00 Навіны (з сурдаперакладам).
15.10 "Сімба-футбаліст". Мультсерыял.
15.35 "Легенда пра Вільгельма Тэля".
16.06 "5х5" Інфармацыйна-забаўляльная праграма для старшакласнікаў.
17.00 "Усе мае дзеці".
18.15 "Свет і мы".
18.35 Зона Ікс.
18.45 "Прэм'ера". Творчае аб'яднанне "Тэлефільм" прадстаўляе: дак. фільм "Літвінава. Думка. Вобраз. Інтанацыя".
19.20 Меладрама "Кветкі правінцыі".
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.30 Падзея.
21.45 Спорт-кур'ер.
22.00 "Што сказаў нябожчык". Серыял.
22.50 Каралеўскае паляванне.
23.30 "СТБ — 24 гадзіны".
23.45 Музычная праграма для моладзі. 3-ці выпуск.

ГРТ

8.00, 11.00, 14.00, 17.00, 23.00 Навіны.
8.15 "Паветраныя замкі". Серыял.
9.15 Серыял "Скарлет".
14.20 Камедыя "Калматы сабака".
15.48 "Ералаш".
15.55 "Паветраныя замкі". Серыял.
17.25 "З лёгкай парай!".
18.00 Выратавальнікі. Экстранны выклік.
18.40 Поле цудаў.
19.45 Добрай ночы, малышы!
20.00 Час.
20.45 Баявік "Чырвоны вугал".
23.15 Камедыя "Афіцыянт з залатым падносам".

РАСІЯ

8.00, 10.00, 16.00, 19.00 Весткі.
8.15 "Чорным па беламу".
8.20 "Дзяжурная часць".
8.35 "Тэлепузікі".
9.00 "Мануэла". Серыял.
10.30 "Санта-Барбара".
16.30 Фільм "Эсфір".
18.00 "Гісторыя кахання". Серыял.
19.30 Падрабязнасці.
19.50 Блакітны агеньчык.
23.10 Баявік "Інферна".
0.40 "Дзяжурная часць".
0.50 Прагноз надвор'я.

КУЛЬТУРА

7.05 Навіны культуры.
7.20 Пасля навін...
7.40 "Легенда пра Ціля". Маст. фільм. Фільм 2-гі. Частка 2-я. 9.00 "Вогненнае пісьмо". Фініфць.
9.50 "У пошуках цёплага дома". Дак. фільм.
10.40 "Эмілі". Серыял.
11.30 Навіны культуры.
11.40 "Справа аб апецы". Маст. фільм.
13.00 Беларусь. Круглы год.
13.30 Навіны культуры.
13.45 Мультфільмы.
14.15 Разам з Фафалем.
14.30 А. І. Чайкоўскі "Францэска да Рыміні".
15.00 Навіны.
15.10 "Маленькі бадзяга". Серыял.
15.35 "Вяршкі і карэньчыкі". Мультфільм.
15.45 Тэлеэнцыклапедыя.
16.00 А. Аверчанка. "Вясёлыя вустрыцы".
16.35 "Эмілі". Серыял.
17.30 Навіны культуры.
17.40 Сярэбраны век". Ул. Маякоўскі. Фрагмент паэмы "Облако в штанах".
17.50 Штрыхі да партрэта. Міхаіл Філіпаў.
18.15 Кінапанарама.
18.55 Вячэрняя казка.
19.05 "Ох ужо гэтыя дзеткі". Мультсерыял.
19.30 Навіны культуры.
19.50 "Маналог на фоне прыцемкаў". Дак. фільм.
20.35 Пасля навін...
20.55 Бенефіс Эдуарда Грача.
21.35 "Легенда пра Ціля". Фільм 2-гі. Частка 2-я.
22.58 Азбука этыкету.
23.00 Навіны культуры.

НТБ

5.00, 5.30, 5.45, 6.00, 6.30, 6.45, 7.00, 7.30 Сёння раніцай.
5.15, 7.15 Спорт, надвор'е.
5.20, 6.15 Крымінал.
5.35, 6.50 Вялікія грошы.
5.50, 7.20 У запас.
6.20, 7.45 Карданны вал.
6.35 Мультфільм.
7.55 Серыял "Экстрадыцыя".
9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 18.00, 21.00 Сёння
9.25 Серыял "Каханне і тайны Сансет Біч".
11.25 Фільм "Асабістая справа суддзі Івановай".
13.30 Герой дня без гальштука.
14.00 Стары тэлевізар.
15.30 "Вуліца Сезам".
15.55 Серыял "Элен і рабяты".
16.30 У запас.
16.45 Серыял "Страсць".
17.40 Крымінал.
18.35 "Глас народа".
20.05 "О, шчасліўчык!".
21.45 Тушыце святло.
21.55 "Жаночы пагляд".
22.30 Вострасюжэтны фільм "Чалавек па імені "Конь".

СУБОТА, 20 СТУДЗЕНЯ

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

6.30 Добрай раніцы, Беларусь!
7.00, 9.00, 11.00, 13.00, 18.00, 23.20 Навіны.
7.10 Добрай раніцы, Беларусь!
8.10 Маст. фільм "Медвель". Беларусьфільм.
9.10 Існасць. Духоўная праграма.
9.35 "Легенда пра Вільгельма Тэля".
10.00 Здароўе. Тэлечасопіс.
10.25 "Адысея каманды Кухто". Тэлегульня.
11.15 "Усе мае дзеці".
12.05 "Каралеўскае паляванне".
12.30 Мультыклуб.
13.10 "Клуб самазайбойцаў, ці Прыгоды тытулаванай асобы". Маст. фільм. 3-я серыя.
14.15 Ток-шоу "Будні". "Кінутыя дзеці".
15.00 Навіны (з сурдаперакладам).
15.10 "Сімба-футбаліст".
15.35 "Легенда пра Вільгельма Тэля".
16.05 "5х5" Інфармацыйна-забаўляльная праграма для старшакласнікаў.
17.00 "Усе мае дзеці".
18.15 З дакладных крыніц.
18.40 Дэтэктыўны серыял "Жулі Ляско" (Францыя). 4-я серыя.
20.15 "На парозе новага тысячагоддзя". Відэафільм.
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.35 Спорт-кур'ер.
21.45 "Тайныя спружыны палітыкі". Аўтарская праграма Юрыя Азаронка.
22.10 "Медвель". Беларусьфільм.
22.55 Вячэрні экспрэс.
23.35 "СТБ — 24 гадзіны".
23.50 Начны сеанс. "Жывая плоць" (Францыя—Іспанія).

ГРТ

7.00, 9.00, 14.00, 17.00 Навіны.
7.10 Праграма "100 працэнтаў".
7.40 "Ералаш".
7.45 Камедыя "Альф".
8.15 У свеце жывёл.
9.10 Смак.
9.30 "Смехапанарама".
10.10 Фільм "Чыстымі рукамі".
11.50 Сёмае пачуццё.
12.35 Іграй, гармонік любы!
13.05 Здароўе.
13.45 Гісторыя аднаго шэдэўра. Рускі музей.
14.10 Серыял "Кітайскі гарадавы".
15.05 "Качыныя гісторыі".
15.35 "Жыццё славутых людзей".
16.05, 17.15 Канцэрт, прысвечаны Дню выратавальніка.
18.05 Дэтэктыў "Сцэнарый забойства".
20.00 Час.
20.40 Камедыя "Як разабрацца са справамі".
22.45 Трылер "Таксіст".

РАСІЯ

6.30 "Дыялогі пра рыбалку".
6.55 "Жамчужная дзяўчына". Фільм.
8.05 Прагноз надвор'я.
8.10 "Залаты ключ".
8.30 "Тэлепузікі".
9.00 Добрай раніцы, краіна.
9.45 "Сто да аднаго".
10.35 Сам сабе рэжысёр.
11.05 "Каламбур".
11.35 "Пошта РТР".
12.00 "Камісар Рэкс". Серыял.
13.00 Весткі.
13.20 Камедыя "Мы з вамі дзесьці сустракаліся".
15.00 "Міжнародная панарама".
16.00 "Прэс-клуб".
17.00 Мая сям'я. "Я замужам, але..."
18.00 Серыял "Згублены свет".
19.00 Весткі ў суботу.
19.50 "Гарадок".
20.30 Камедыя "Барханаў і яго целаахоўнік".
22.50 Камедыя "Брунетка за 30 капеек".
0.25 Прагноз надвор'я.

КУЛЬТУРА

9.05 "Бусляня".
9.30 Мой цырк.
9.55 "Не забывай мяне". Маст. фільм.
11.20 "Так абыдзецца". Мультфільм.
11.30 Сенсацыя. Сенсацыя? Сенсацыя...
12.00 Падарожжы музыканта.
12.20 Архітэктурная галерэя. "Дом Наркамфіна".
12.35 Залаты п'едэстал. Рыгор і Уладзімір Фядотавы.
13.00 Палацавыя тайны. "Гаспадар рускай Бастыліі".
13.28 Азбука этыкету.
13.30 Навіны культуры.
13.45 Тэатральны летапіс XX стагоддзя. Андрэй Ганчароў.
14.10 Народныя фільмы Валянціна Яжова.
14.25 "Пад паўночным ззяннем". Маст. фільм. Частка 1-я.
15.30 "Малыш і Карлсан". Мультфільм.
16.00 Набокаў. "Машачка". Тэлеспектакль.
17.30 Сферы.
18.10 "Царская ложа". Уладзімір Галузін.
18.50 Вячэрняя казка.
19.00 "Гістарычныя канцэрты". С. Рыхтар.
19.25 Астравы. Леанід Цішкоў.
20.20 У вашым доме. Сям'я Лісіцыян.
20.58 Азбука этыкету.
21.00 Навіны культуры.
21.20 Асабістыя ўспаміны аб вялікім жыцці.
21.25 Блеф-клуб.
22.05 "Гісторыя аднаго злачынства". Мультфільм для дарослых.
22.25 Зарубежнае дак. кіно "Слава і ганьба Сальвадора Далі". 1-я серыя.

НТБ

7.00, 9.00, 11.00, 15.00, 18.00, 21.00 Сёння.
7.15 "Вуліца Сезам".
7.40 Серыял "Закон джунгляў".
8.10 "О, шчасліўчык!".
9.20 Крымінал.
9.50 "Жаночы пагляд".
10.25 "Палундра".
11.25 Вялікія грошы.
11.55 Фільм "Салодкая жанчына".
13.40 "У нашу гавань заходзілі караблі".
14.40 "Сведка стагоддзя".
15.25 "Дэпрэсія".
15.50 "Цікавае кіно".
16.20 Дог-шоу "Я і мой сабака".
16.50 Серыял "Яна напісала забойства".
18.35 "Адзін дзень".
19.05 "О, шчасліўчык!".
19.50 Серыял "Агент нацыянальнай бяспекі-II".
21.45 Прыгодніцкі фільм "Падарожжа Хрыстафора Калумба".

НЯДЗЕЛЯ, 21 СТУДЗЕНЯ

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

7.00, 6.00, 15.00 Навіны.
7.10 Дэтэктыўны серыял "Жулі Ляско". 4-я серыя.
8.40 Мультфільм.
9.15 "Легенда пра Беласнежку". Мультсерыял.
9.40 Сямейны серыял. "Шукальнікі золата".
10.35 "Усё нармальна, мама!".
11.05 "Прэм'ер-парад".
11.35 "Вялікі сняданак".
12.05 Арсенал.
12.35 "Аляксандр Шылаў. Народны мастак". Дак. фільм.
13.15 Мультфільмы.
13.50 Серыял па выхадных. "На грэбені хвалі".
14.35 25-ы кадр.
15.10 Міні-футбол. Фан Ліга. 2-гі тайм.
15.45 "Сустрэча ў Траецкім" з Аляксандрам Дамарацкім.
16.10 Крымінальнае дасье.
16.40 А. Янкоўскі ў маст. фільме "Капялюш".
18.15 Планета "АРТ".
18.50 "Барахты з бухты".
19.20 Тэленавігатар.
19.40 Тэлебарометр.
20.00 Рэзананс.
21.00 Спорт-кур'ер.
21.15 Кінадрама "1492 год. Заваяванне рая".
23.45 П'ер Кардэн у праграме "Новая калекцыя".

ГРТ

6.45 Слова пастыра.
7.00, 9.00, 14.00, 17.00 Навіны. 7.10 Служу Расіі!
7.40 "Аладзін".
8.05 Ранішняя зорка.
9.10 "Бесталковыя нататкі".
9.30 Пакуль усе дома.
10.05 Прыгодніцкі фільм "Блакітная страла".
11.55 Ранішняя пошта.
12.25 Клуб падарожнікаў.
13.05 "Эх, Сямёнаўна!".
13.45 Гісторыя аднаго шэдэўра. Скарбы Крамля.
14.10 Серыял "Кітайскі гарадавы".
15.05 "Чып і Дэйл".
15.35 Разумніцы і разумнікі.
16.00 Жывая прырода "Праўда аб арле".
17.15 "Вуліца кантрабандыстаў". Спецрэпартаж.
17.30 "Вясковыя гісторыі" ў канцэрце Міхаіла Еўдакімава".
19.15 Трылер "Маўчанне ягнят".
21.30 Часы.
22.45 "На футболе".
23.25 Фільм "Аранжавы салдат".

РАСІЯ

6.30 Камедыя "Год добрага дзіцяці".
7.55 Прагноз надвор'я.
8.00 Рускае лата.
8.40 "ТБ Бінга шоу".
9.35 Добрай раніцы, краіна.
10.05 "Аншлаг" і К.
11.00 "Гарадок". З раннягa".
11.30 Федэрацыя.
12.10 Парламенцкая гадзіна.
13.00 Весткі.
13.20 Дыялогі пра жывёл.
14.25 "Вакол свету".
15.25 "Два раялі".
16.25 Сам сабе рэжысёр.
17.00 Люстэрка.
18.20 Фільм "Краіна глухіх".
20.35 Вострасюжэтны фільм "Бяздонне".
23.50 Прагноз надвор'я.

КУЛЬТУРА

9.05 "ДТА".
9.30 "Запіскі Піквікскага клуба". Мультфільм.
10.50 Экспедыцыя "Чыж".
11.15 "Маржы", "На радзіме кайры". Дак. фільмы.
11.55 Бабуліны рэцэпты.
12.10 "Прыгоды Васі Куралесава". Мультфільм.
12.35 Ток-шоу "Наўздагад". Міхал Свецін.
13.00 Век рускага музея. Аўтарская праграма В. Гусева.
13.28 Азбука этыкету.
13.30 Навіны культуры.
13.45 Тэатральны летапіс XX стагоддзя. Андрэй Ганчароў.
14.10 "Пад Паўночным ззяннем". Маст. фільм. Частка 2-я.
15.15 "Сузор'е XX...". Канцэрт.
16.05 Барацьба за ўладу па-амерыканску.
16.45 Тым часам.
17.10 Смеханастальгія.
17.35 Да юбілею. "Балет Ігара Майсеева".
18.40 Вячэрняя казка.
18.50 "Ох ужо гэтыя дзеткі". Мультсерыял.
19.10 "Ілгуны". Маст. фільм.
20.58 Азбука этыкету.
21.00 Навіны культуры.
21.20 Асабістыя ўспаміны аб вялікім жыцці.
21.25 "Хто там..." Аўтарская праграма В. Верніка.
21.50 "Снежаньскія вечары".
22.25 Зарубежнае дак. кіно "Слава і ганьба Сальвадора Далі". 2-я серыя.

НТБ

7.00, 9.00, 11.00, 15.00 Сёння.
7.15 Серыял "Агент нацыянальнай бяспекі-II".
8.15 "О, шчасліўчык!".
9.15 Фільм "Чужыя пісьмы". 11.30 Серыял "Яе звалі Нікіта".
12.30 Прыгодніцкі фільм "Апошняе паляванне".
13.55 "Трэці тайм".
15.25 Вялікія бацькі.
15.55 Падарожжы натураліста.
16.25 Без рэцэпта.
16.55 "Яна напісала забойства".
18.00 Вынікі.
19.35 Лялькі.
19.50 "Агент нацыянальнай бяспекі-II".
21.00 "Усяго".
21.25 Крымінальны фільм "Вайна паліцый".

Малюнак Алега ПАПОВА.

Галоўны рэдактар Алег КУЛІЦКІ

ЗАСНАВАЛЬНІК —МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
Рэгістрацыйны нумар 370.
ДЗЯРЖАЎНАЕ ПРАДПРЫЕМСТВА "ДОМ ПРЭСЫ". 22 00 13, МІНСК, вул. Б.ХМЯЛЬНІЦКАГА, 10-а

НАШ АДРАС:
220034, МІНСК, ВУЛІЦА ЗАХАРАВА, 42.

Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 36-91-42; першага намесніка галоўнага рэдактара — 36-53-22; намесніка галоўнага рэдактара-адказнага сакратара — 36-40-63; аддзелаў: школ - 36-43-62, праблем выхавання - 36-43-71, 36-90-63; інфармацыі - 36-41-55; ВНУ і тэхнікумаў - 36-44-25; прафтэхадукацыі, пісьмаў і сацыяльных праблем - 36-44-25; культуры - 36-41-55.

Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць свае прозвішча, поўнасцю імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім выдадзены пашпарт), асноўнае месца работы, хатні адрас. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць фактаў і іншай інфармацыі.

Пісьмы, рукапісы, фотаздымкі і малюнкі не рэцэнзуюцца і не вяртаюцца.

Аб'явы могуць друкавацца не толькі на дзяржаўнай, але і на замежных мовах.

Меркаванне аўтараў публікацый не абавязкова адлюстроўвае пункт гледжання рэдакцыі.

Адказны дзяжурны Святлана БЕНЬ.

Друкарня выдавецтва "Беларускі Дом друку", 220041, Мінск, праспект Ф.Скарыны, 79.
Аб'ём — два друкаваныя аркушы. Спосаб друку — афсетны. Фармат А2. Індэкс 63867.
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 Замова №231
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Падпісана да друку 12.1.2001 г. у 18.10
Наклад 30.000 пасобнікаў.